

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK DİN MÛSİKİSİ BİLİM DALI

HALİL ÇAY'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serhat KARANFİL

BURSA – 2019

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK DİN MÛSİKİSİ BİLİM DALI**

HALİL ÇAY'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERHAT KARANFİL

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Zinnur KANIK

BURSA – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Anabilim Dalı, Türk Din Müsikisi Bilim Dalı'nda 701622016 numaralı Serhat KARANFİL'in hazırladığı "HALİL ÇAY'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı 12/09/ 2019 günü 15⁰⁰ - 16³⁰ saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının BAŞARILI (başarılı / başarısız) olduğuna OYBİRLİĞİ (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Zinnur KANIK

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Erhan ÖZDEN

İstanbul Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

Tarih

12.09.2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 27/08/2019

Tez Başlığı / Konusu: **HALİL ÇAY'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **68** sayfalık kısmına ilişkin, 27/08/2019 tarihinde şahsım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 13'dür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları dahil

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
27/08/2019

Adı Soyadı: Serhat Karanfil

Öğrenci No: 701622016

Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları

Programı: Türk Din Müsikîsi

Statusü: Yüksek Lisans

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Zinnur KANIK

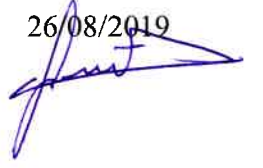
Tarih: 27/08/2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “HALİL ÇAY’IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

26/08/2019

Adı Soyadı : Serhat Karanfil

Öğrenci No : 701622016

Anabilim Dalı : İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı

Programı : Türk Din Mûsikîsi Bilim Dalı

Statüsü : Yüksek Lisans Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Serhat KARANFİL
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı
Bilim Dalı	: Türk Din Mûsikîsi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XI + 120
Mezuniyet Tarihi	: / / 2019
Tez Danışman(lar)ı	: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Zinnur KANIK

HALİL ÇAY'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Mûsikî yüzyıllardır insanoğlunun hislerini aktarmasında mühim bir araç olarak tarihteki yerini almıştır. Bu sanatın bir parçası olan ve Türk mûsikîsi ile iç içe olan dînî mûsikî, tekke geleneği ile gelişerek büyük bir repertuvara ev sahipliği yapmıştır.

Bursa, tekke geleneği ile Türk mûsikîsi sahasında önemli mûsikîşinasların yetiştiği bir şehir olmuştur. Günümüz mûsikîsi içerisinde bu isimlerden birisi olarak zikredilen ve tezimizin konusunu teşkil eden Halil Çay, 1955 yılında Bursa'da doğmuştur. Mûsikîye olan ilgisi TRT'de yayımlanan türk mûsikîsi fasılları ile başlamış ve ilerleyen yıllarda bir bestekâr, bir ûdî, bir kudumzen ve bir koro şefi olarak mûsikî faaliyetlerinin hemen her kolunda başarısını ispatlamıştır.

Bu araştırmada Halil Çay'ın hayat hikâyesi kendi ifadelerinden yola çıkılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Kendisinin bestekârlık yönü ve mûsikî tecrübeleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Bestelerinin tam listesi güfteleri ile birlikte verilmiş ve notaları tezin ek bölümünde okuyucularla paylaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Türk Mûsikîsi, Bursa, Halil Çay, Bestekâr, Kudumzen

ABSTRACT

Name and Surname : Serhat KARANFİL
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Department of İslamic History And Arts
Branch : Discipline of Turkish Religious Music
Degree Awarded : Master
Page Number : XI + 120
Degree Date : / / 2019
Supervisor (s) : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Zinnur KANIK

HALİL ÇAY'S LIFE, ART AND WORKS

Music has taken its place in history as an important tool in conveying the feelings of human beings for centuries. Religious music, which is a part of this art and intertwined with Turkish music, developed with the tradition of the islamic monastery and hosted a great repertoire.

Bursa, with the tradition of the lodge, has become a city where important musicians have been raised in the field of the Turkish music. Halil Çay, who was mentioned as one of these names in today's music and constitutes the subject of our thesis, was born in 1955 in Bursa. His interest in music started with the Turkish music chapters published in TRT and in the following years to year he proved his success in almost every branch of his musical activities as a composer, a udi, a kudumzen and a choral conductor.

In this research, the life story of Halil Çay was tried to be conveyed from his own statements. Information about his composer aspect and his musical experiences have been given.

The complete list of his melodies have been given with their lyrics and their musical notes have been shared with the readers in the appendix of the thesis.

Keywords ;

Turkish Music, Bursa, Halil Çay, Composer, Kudumzen.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	iii
YEMİN METNİ	iv
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	1
A. TEZİN AMACI VE ÖNEMİ.....	4
B. TEZİN METOD VE KAPSAMI	4

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİL ÇAY'IN YAŞADIĞI ÇEVRE VE HAYATI

I. DOĞUMU VE AİLESİ	7
II. OSMAN ÇAY (BABASI).....	7
III. MAKBULE ÇAY (ANNESİ)	8
IV. HAMDİ KOCABIÇAK (DEDESİ)	9
V. TALEBELİĞİ.....	9
VI. ASKERLİĞİ	10
VII. EVLİLİĞİ VE NEZAHAT ÇAY (EŞİ).....	10
VIII. NEŞE BEYAZASLAN (KIZI).....	11
IX. MAKBULE SAYAR (KIZI).....	11

İKİNCİ BÖLÜM

HALİL ÇAY'IN SANAT KİŞİLİĞİ

I. DİNÎ MÛSİKÎYE TEMAYÛL SÛRECİ.....	14
II. İCRA ETTİĞİ ENSTRÜMANLAR.....	15

III. VERDİĞİ KONSERLER VE KONSER ANILARI	16
IV. BESTEKÂRLIK YÖNÜ	20
A. TARİHLERİNE GÖRE BESTELERİ	21
B. FORMLARINA GÖRE BESTELERİ	22
V. HALİL ÇAY'IN BESTELERİNİN GÜFTELERİ	23
IV. HALİL ÇAY'IN MÛSİKÎ ANLAYIŞINA DAİR DEĞERLENDİRME	59
A. HALİL ÇAY'A GÖRE GÜFTE UNSURU	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAZI İLİM ADAMI, SANATÇI VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİN HALİL ÇAY HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

A. KUTSİ SEZGİN (Neyzen)	62
B. DOÇ. DR. MEHMET BEDRİ MERMUTLU (Öğretim Üyesi, Müzikolog, Şair). 62	
C. DR. MEHMET GÜLAL (Halil Çay'ın Arkadaşı).....	65
D. MURAT TOPUZOĞULLARI (Halil Çay'ın Arkadaşı)	66
E. MAKBULE SAYAR (Halil Çay'ın Kızı).....	66
SONUÇ	68
KAYNAKLAR	70
EK 1: HALİL ÇAY BESTELERİ	72
EK 2: RESİMLERLE HALİL ÇAY	91

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.r.	: Aynı röportaj
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
c.c.	: Celle Celelühü
ev.	: Çeviren
hz.	: Hazreti
İTTMT	: İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi vesellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyonu

ÖNSÖZ

Mûsikî sanatının tarihsel süreçte insan ile birlikte varlığını her zaman ve her yerde hissettirmiş olması, onun insan hayatında vazgeçilmez bir unsur olduğunu ispatlamıştır. Hatta mayası ses olan bu sanatın insana özgü bir olgu olması bir yana, varlık alemindeki kuş, çiçek, böcek, balık, ağaç vb. birçok canlının bu sanatı icra eden birer sanatçı olarak düşünülmesi mümkündür. Hep bir ağızdan kainat sahnesinde güzelliğin arayışına girmişçesine hareket eden ve bir bütünlük arz eden bu yönelim, zamanla sistematik bir hal almaya başlamıştır.

Mûsikînin öncelikli olarak dinî ayinlerde yer edinmiş olması onun dinsel bir form olarak ele alınmasını gerekli kılar. Bu bağlamda mûsikî her inanç sisteminde yer aldığı gibi biz müslümanların da hayatında önemli bir yer edinmiştir. Anadolu coğrafyasında zaman zaman parlak dönemler geçiren dinî mûsikîmiz kimi dönemlerde ise yasaklarla baş etmek zorunda bırakılmıştır. Yakın tarihimizde de hem Klasik Türk Mûsikîsi'nin hem de Türk Halk Mûsikîsi'nin dinî mûsikî ile olan kaçınılmaz bağı, dinî mûsikînin hayatın bir parçası olduğunu göstermeye yetmiştir.

Mûsikî tarihimizde nazariyat, müzikoloji, beste ve birçok farklı alandaki çalışmaları ile Türk mûsikîsinin gelişimi ve sistematik bir yapıya sahip olması için emek sarfetmiş birçok mûsikî aşığı insan yer almıştır. Biz bu çalışmamızda yaşantısı ile bestelerini senkronize etmiş bir bestekâr olan Halil Çay'ı ele alacağız. Halil Çay'ın hayatıyla ilgili bilgileri derlerken bizzat kendisiyle görüşerek birinci ağızdan bilgi edinmiş olmak ve bunları kayıt altına almış olmak tezimizin amacına hizmet eden en büyük nasibimiz olmuştur.

Yapılan bu tezle, bir kudumzen, bir okuyucu, bir koro Şefi, bir hoca ve bir ũdfi olarak mũsikŕi geleneğinin gizli kahramanlarından birisi olan ve Tũrk Din Mũsikŕisi kapsamında değerlendirilen birĐok mũstesna eserin bestekŕarı olan Halil ay hocamızın hayatına dair bir takım bilgileri ve dinŕi mũsikŕi sahasına kazandırmış olduğu eserlerini bir araya getirmeyi amağladık.

Halil ay'ın hayatı, sanatı ve eserlerini araŐtırdıĐımız bu çalıŐmamız ũç bŕlũmden mũteŐekkildir. Çalışmanın birinci bŕlũmũnde Halil ay'ın hayatını ve ailesini bizzat kendisi ve aile fertleri ile yapmış olduğumuz mũlakatların katkısıyla izah etmekle tamamladık.

İkinci bŕlũmde Halil ay'ın sanat kiŐiliĐini, bestekŕarlık yŕnũ ve mũsikŕi tecrũbeleri ile ilgili bilgilere yer vererek ele aldık. ÇalıŐmamızın ũçũncũ bŕlũmũnde ise çeşitli meslekten saygın kişilerin Halil ay hakkındaki kanaatlerine yer vermiş olduk.

Ekler kısmında ise Halil ay'ın faklı zamanlarda ve mekanlarda çalışmalarını icra ederken yahut ailesi ve dostları ile birlikte yer aldığı bir takım fotoğrafları ve kaleme aldığı besteleri, notaları ile birlikte okuyucularla paylaştık.

Bu tezde bestelerine ulaŐmamda, ve kendisiyle yaptığım saatler sũren rŕportajlarda sabırla ve nezaketle benimle ilgilenen, çok kıymetli ve sayĐı değer hocam Halil ay Bey'e sonsuz Őũkranlarımı sunuyorum. Yũksek lisans tezi olarak bu konuyu çalıŐmayı istediğimde beni destekleyen ve bu sũreĐte bana danıŐmanlık yapan muhterem Dr. ŐĐr. ũyesi M. Zinnur Kanık Bey'e teŐekkũrũ bir borĐ bilirim.

Serhat KARANFİL

25.04.2019

MustafakemalpaŐa

GİRİŞ

İnsanoğlunun varlık alemindeki yerini almasından da evvel var olan ses, insanoğlu ile birlikte değişim ve gelişim göstermiş ve insanın fitratında yer alan estetik kaygıyla birlikte bir sanat halini almıştır. Sanat kavramını "insanların gördükleri, işittikleri, his ve tasavvur ettikleri olayları ve güzellikleri, insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak şekilde ifade etmesidir"¹ şeklinde tanımlayanlar olduğu gibi "Sıkıntı sürecinde olgunlaşan, düşünceyle yoğunlaşan, emekle hazırlanan ve en iyiyi vermeyi amaçlayan faaliyettir"² diyerek sanatın sadece hislerden ibaret olmadığını, aynı zamanda sanat eserinin ortaya çıkışının bilişsel bir süreç olduğunu ifade edenlerde olmuştur.

Allah (c.c)'nün yarattıkları arasında en özel yere sahip olan insanoğlu, varlık alemindeki birçok canlı ile farklı konularda benzerlikler gösterirken onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerin akıl ve duygusal boyut olduğunu söyleyebiliriz. İşte sanat, sözkonusu her iki ayrıcalığı bir düzen, disiplin ve ahenk içinde kullanabilme becerisidir. Dolayısıyla sanatçı denilince de akla prensipli, düzenli, ruhunu dinleyen ve tefekkür eden kişi gelir.³

Sanat dalları içerisinde kronolojik olarak ilk sırada müzik yer alır. Sebebi ise mûsikînin en ilkel topluluklarda bile, konuşmadan önce insanın yaşamına girmiş olmasıdır.⁴ Böyle olunca her milletin kendisine has bir müzik kültürüne sahip olması tabii bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Türk milleti de kendisine has bir mûsikî kültürünü oluşturmaktan geri durmamıştır.

Kaynağı Orta Asya olan Türk mûsikînde mûsikî sistemi ve ölçüler, Türkler'in bulup kullandıkları sistem ve ölçülerdir. Orta Asya'da sistemleştirilen bu mûsikîyi, başka kültürlerin tesirleri altında kalmadan zamanla geliştiren Türkler, özünde bir ilim olan mûsikînin ilmî yönü ile de ilgilenmişler ve bu hususta 13.yüzyıldan itibaren hacimli eserler kaleme alarak ilim dünyasına sunmuşlardır. Urmiyeli Safiyyü'd-dîn'in *Şerefiyye ve Kitâbü'l-Edvâr'ı*, Kutbü'd-dîn Şirâzî'nin *Dürretü't-Tâc'ı*, Abdü'l-Kadir Merâğî'nin

¹ Nusret Çam, *İslam'da Sanat, Resim ve Mimari*, Ankara: Elektronik İletişim Ajansı Yayınları, 1994, s. 12.

² Lev Nikolayeviç Tolstoy, *Sanat Nedir?*, çev. Baran Dural, İstanbul: Şule Yayınları, 1992, s. 59.

³ Selçuk Mülayim, *Sanata Giriş*, 2. b., İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1994, s. 28.

⁴ İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri*, İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1987, s.21.

Makâsıdü'l-Edvâr'ı ve *Câmi'ü'l-Elhân'ı*, Hızır bin Abdullah'ın *Edvâr'ı*, Bedr-i Dilşâd'ın *Murat-nâmesi*, Şükrullah'ın *Kitâbü'l-Edvâr'ı*, Mahmud Çelebî'nin *Fethiyye* ve *Zeynü'l-Elhân'ı* gibi eserler mûsikîyi tamamen ilmî açıdan inceleyen çalışmalar olmuşlardır.⁵

Mûzik kelimesinin, Yunanlıların müzik sanatını insanlara bahşeden ve aynı zamanda onu koruyan tanrı olarak isimlendirdikleri “Müz” den geldiği bilinmektedir.⁶ Müzik kelimesi ise Yunanca'dan Arapça'ya “Mûsikâ” olarak geçiş sağlamış ve 10. yüzyıldan sonra da Arapça'dan bizim dilimize “Mûsikî” şeklinde geçerek ifade edilmeye başlanmıştır.⁷

Türk mûsikîsini tarihsel süreci dikkate alarak dönemler halinde belirtecek olursak şöyle bir tasnif yapabiliriz:

1- Hazırlık ve Oluşma Dönemi: Başlangıçtan Meragalı Abdülkadir'e (1360-1435) kadar uzanan dönemdir.

2- Klasik Öncesi (Preklâsik) Dönem: Meragalı Abdülkadir'den (1360-1435) İtrî'ye (1640-1712) kadar uzanan dönemdir.

3- Klâsik Dönem: İtrî'den (1640-1712) Dede Efendi'ye (1778-1846) kadar olan dönemdir.

4- Neoklâsik Dönem: Dede Efendi'den (1778-1846) Hacı Arif Bey'e (1831-1884) kadar uzanan dönemdir.

5- Romantik Dönem: Hacı Arif Bey'den (1831-1884)) Hüseyin Sadettin Arel'e (1880-1950) kadar uzanan dönemdir.

6- Reform Dönemi: Hüseyin Sadettin Arel (1880-1950) ile başlayan ve devam eden dönemdir.⁸

Mûsikî denilince bir çok form akla geliyor olsa da dînî mûsikî bunlardan hep bir adım önde olmuştur. Sebebi ise eski dönemlerdeki dînî ayinlerin nağmeli bir şekilde icra edilmesidir. Ahmet Yesevî'nin Hikmetlerinin din adamları tarafından melodik bir şekilde

⁵ Özkan, a.g.e., s. 25.

⁶ Süleyman Uludağ, *İslâm Açısından Mûsikî ve Semâ*, Bursa: Uludağ Yayınları, 1992, s.23.

⁷ Zekâi Kaplan, *Dînî Mûsikî Dersleri*, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1991, s.11.

⁸ Ercüment Berker, “*Türk Mûsikîsinin Toplumsal Değeri*”, Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, 1, Ankara: 1985, s.147-168

bestelenmiş olması günümüzdeki ilahî formlarının altyapısını oluşturmaktadır.⁹ Tarihsel süreçte farklı milletler, inançları gereği yerine getirdikleri ibadetlerde mûsikîyi tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmışlardır. Her milletin manevî ihtiyaçlarını gidermede yardımcı bir unsur olarak kullandığı mûsikî bilimsel çalışmalar, nazarî çalışmalar, teknoloji, müzikoloji gibi unsurların varlığı ile birlikte sistematik bir hâl almıştır.

Manevi yönümüzü, insanın var olduğu her yer ve zamanda kendisiyle birlikte var olan mûsikî ile paralel olarak geliştirmek ve kendi benlik bütünlüğümüzü elde etme sürecimizde mûsikîyi bir araç olarak görmek pek ala mümkündür. Lakin rabbimizin biz insanların fitratına yerleştirmiş olduğu bu estetik kaygı yine fitratın özüne uygun bir şekilde giderilmelidir. Öyle ki insan bu özelliğini doğru yönde geliştirdiği takdirde sükûnet ile birlikte huzura erişir ve tabiri caizse ruhunu doymuş olur.

İnsanın duygusal olarak kendisini en yoğun hissettiği anlardan birisi olan ibadetler zamanla mûsikî ile birlikte anılmaya başlayınca her milletin kendisine has bir dînî mûsikî alanı oluşmuştur. Dînî mûsikînin hayatlarında daima yeri olan Türkler de İslam dinine mensup olduktan sonra bu alana daha fazla eğilmişlerdir. Bunun sebebi ise takipçisi oldukları peygamberin -Hz. Muhammed (s.a.v)- güzel sese verdiği ehemmiyettir. İlerleyen yıllarda özellikle Osmanlı Döneminde dînî mûsikî sahasında bazı padişahların da desteği ile önemli çalışmalar yapılmıştır.

Osmanlı zamanında büyük mûsikîşinasların yetişmesi ile bu sanatın kurumsallaşması söz konusu olmuş ve tekkeler bu sürecin tabii bir sonucu olarak toplumda mühim bir konuma sahip olmuşlardır. Osmanlı döneminde yaşamış olan mûsikîşinaslara dair elde edilen biyografik çalışmalarda yer alan birçok şahsiyetin ise Bursa'da yaşamış kişiler olması, bu şehrin bu alandaki önemli merkezlerden birisi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Geniş bir mûsikî eseri repertuvarına sahip olan bu şehir, dînî mûsikînin tekke geleneği ile birlikte büyüyerek kendisini geliştirmesine ve bu alanda büyük önem arz eden mûsikîşinasların yetişmesine vesile olmuştur. Günümüze geldiğimizde ise bu geleneğin temsilcilerinden birisi olarak gördüğümüz Halil Çay'ın, besteleri ile Bursa'nın kadim kültürünü yaşatmakta olduğunu görmekteyiz.

⁹ Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984, s. 4, 85, 169, 177, 242, 243.

A. TEZİN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanın var olduğu yerde her daim mûsikî de var olmuştur. Türk Mûsikîsi yirmi beş yüzyılı aşkın süredir varlığını sürdürmekte olan Türk Kültür ve Sanat Tarihi'nin bir ürünüdür.¹⁰ Öyle ki dinî mûsikîmiz de yüzyıllardır sanat dünyasında mühim bir konumdadır. Mûsikînin diğer ilimlerden farklı olarak ruhani bir ilim olduğunu söyleyebiliriz. İlk insandan bu yana ruhların kâinatın içinde var olan o muazzam ahengi arayışları hala devam etmektedir ve her geçen gün bu arayışın çatısı altında yüzlerce sanatkâr yetişmekte ve bunlar tarafından sürekli olarak mûsikîmiz yenilenmekte ve gelişmektedir.

Dinî mûsikîye gönül vermiş insanların fedakarlıkları ve çalışmaları ile her geçen gün kendi gelişim sürecini yaşayan Dinî Mûsikîmiz, Halil Çay gibi mûsikîşinaslara da bu inşa faaliyetinde yer vererek yeni arayışlara yelken açmıştır. Bu noktada Halil Çay'ın hayatına dair kapsamlı bir bilgi ve dinî mûsikî sahasına kazandırmış olduğu eserleri tanıtmak bu tezimizin konusunu oluşturmaktadır. Tezdeki amacımız ise Halil Çay'ın hayatını ve özellikle de mûsikî yönünü inceleyip, bestekârlığı üzerinde dikkat çekip gelecekteki mûsikî çalışmaları için bir kaynak teşkil etmesini sağlamaktır.

B. TEZİN METOD VE KAPSAMI

Tezi hazırlarken takip ettiğimiz yöntem araştırma yöntemi olmuştur. Sınırlı yazılı kaynak olmasından dolayı tezimiz Halil Çay'ın çeşitli fotoğrafları, ses kayıtları ve Halil Çay'ı tanıyanlarla yapılan röportajlardan oluşmaktadır.

Materyal olarak çeşitli söyleşiler yapıldı ve yapılan söyleşilerin tümü ses kayıt cihazına kaydedildikten sonra bu kayıtların tamamı teker teker incelenerek aynen dikte edilmiştir. Bu merhaleden sonra yapılan dikteler konuşma dilinden mümkün mertebe yazı diline aktarılmıştır. Söyleşi kayıtları dışında çeşitli yazılardan, etkinliklerden yararlanıldı. Dinî mûsikî ve Halil Çay ile ilgili bilgi sahibi olabilecek farklı kişilerden de malumat aldıktan sonra edinilen bilgilerin değerlendirilerek gerekli fiş ve notların alınmasından sonra tez yazımına başlanmıştır.

¹⁰ Cinuçen Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005, s. 13.

Tezimizi meydana getirme sürecinde en önemli kaynağımız Halil ay'ın bizzat kendisi olmuştur. Halil ay'ın kendisi ile yapmış olduğumuz röportajlar tezimizin hem iskeletini oluşturmuş hem de içeriğini zenginleştirmiştir. Halil ay'ın hayatını, sanat kişiliğini ve kendisinin bestekârlık makamına bakış açısını ele almaya çalıştık. Yaşayarak besteleyen bir bestekâr olarak Halil ay'ın bestelerini meydana getirme sürecinin gelecek nesillere bir örnek olması açısından büyük önem arz ettiğini düşünöyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİL ÇAY'IN YAŞADIĞI ÇEVRE VE HAYATI

I. DOĞUMU VE AİLESİ

Halil Çay 1955'te Bursa'da dünyaya gelmiştir. Kendisi 450 yıllık Bursa geçmişi olan bir ailenin çocuğu olarak hayata gözlerini açmıştır. Annesi tarafından dedesi Sultanî Medresesi mollalarından ve eski Bursalıların Hamdi Molla olarak bildiği Hamdi Kocabıçaktır. Halil Çay dedesi Hamdi Kocabıçak'ın ilk torunudur. Dedesiyle çok az bir vakit geçirebilmiştir. Halil Çay 1961 yılında 6 yaşında iken dedesini kaybetmiştir. 1962 yılında ise annesi (Makbule Çay) hanımı kaybetmiştir. 1 yıl arayla dedesi ve annesini kaybetmiş olması sevgiye en çok ihtiyaç duyulacak yaştaki Halil Çay'ı ziyadesiyle üzmüştür. Lakin kendisinin deyimiyle “*Cenab-ı Allah yetimi ve öksüzü yalnız bırakmamıştır.*” Kendisine 7 yaşından itibaren anneannesi bakmıştır. Halil Çay'ın “*belki öz annem olsaydı o kadar güzel bakardı ve o kadar şefkat gösterirdi*” diye ifade ettiği anneannesi ile samimi ve sevgi dolu bir ilişkisi olmuştur. Halil Çay babasını ise 17 yaşında iken kaybetmiştir. Babasını son derece dindar olarak tanıtan Halil Çay'ın babası ile ilgili bir anısı şöyledir: “*Çocukken zaman zaman gece yarısı uyanırdım ve daima babamı namaz kılariken görürdüm. Bir demlik de çay içerdi babam.*“ Babası gibi kendisinin de çay tiryakisi olduğunu belirten Halil Çay günde takriben 30 bardak çay içtiğini ve çay içen herkese de şifa olmasını temenni ediyor.¹¹

II. OSMAN ÇAY (BABASI)

Halil Çay'ın babası 1915 doğumludur ve ismi Osman Çay'dır. Osman Çay Kırklareli Babaeski doğumludur. Karamuslu isimli,bugünkü adıyla Karamesutlu köyünde dünyaya gözlerini açmıştır. Kendisi inşaat ustasıdır. Halil Çay'ın deyimiyle “*Sifirdan bina yapar çıkarmış.*” Osman Çay'ın babası ise Harp Kaybıdır. Babasının şehit kağıdı gelmesi beklenirken kayıp kağıdı gelmiştir.. Kendisinin Halil Çay'a söylediğine göre babası Hadımköyden gelmiş ve 10 gün kadar köyde kalmıştır. Ardından tekrar İstanbul Hadımköy'e gitmiş ve oradan da Çanakkale'ye gitmişlerdir. Osman Çay'ın babası harb kaybı olduğu gibi dedesi de aynı şekilde harb kaybı olmuştur. Dedesi ise Romanya Galiçya cephesinde iken harb kaybı olmuştur. Elde edilen evraklardan ancak bu kadarı anlaşılabilir.¹²

¹¹ 22 Mart 2019 tarihinde Halil Çay ile Bursa / Mudanya'daki evinde yapmış olduğum söyleşi.

¹² A.r.

Osman ay da oğlu Halil ay gibi 1 yaşında iken annesini kaybetmiştir. İlerleyen yaşlarında Bursa Mudanya'ya yerleşmiş ve 1953 yılında Mudanya'da iken eşi ile tanışıp evlenmiştir. Ardından kayınpederinin isteği üzerine Bursa merkeze taşınmıştır.¹³

Halil ay babası Osman ay'ı şöyle anlatmaktadır;

“Babam çok muhabbetli bir adam idi. Ehl-i Beyti çok severdi. Tabiri caizse Ehl-i Beyt aşığı bir adamdı. Babam eski yazıyı okur ve yazardı. Lakin yeni yazıyı(latin harfleri ile olan Türkçe) bilmezdi. Babam kibrit kutularının arkasına arap harfleri ile aklındaki düşünceleri özet niteliğinde yazardı. O küüçük kibrit kutularının arkasında yazanların az görünmesine rağmen çok şey anlattığını şöylerdi. Babam beş vakit namazını kılan bir adam idi ve bir çok kez gece namazlarını kıldığına da şahit olmuşumdur.”¹⁴

III. MAKBULE ÇAY (ANNESİ)

Halil ay'ın annesinin ismi Makbule ay'dır. Makbule ay 450 yıllık kadim bir Bursalı ailenin ferdi olarak dünyaya gelmiştir.

Halil ay annesi Makbule ay'ı şöyle anlatmaktadır;

“Dedemin 4 evladının 2.sidir. Annemler 3 kız 1 oğlan şeklinde 4 kardeştirler. Rahmetli dedem annemi çok severmiş. Annem babamla geç bir yaşta evlenmiştir. Annem dedeme çok hizmet edermiş. Dedem kendisine “Makbuleciğim” şeklinde hitap edermiş. Annem dedemden bir buçuk yıl sonra hakka yürümüştür. Hakka yürüdüğünde 42 yaşında idi. Cenab-ı Allah'ın bizim ailemize bahşettiği bir ltuf vardır. Bu sebeple Dedem, büyük teyzem, küçük teyzem ve annem şeker hastasıydılar. Hatta annemin vefatından önce kendisine üre teşhisi konulmuştu. Cenab-ı Allah şeker hastalığını bana da lütfetmiştir. Rahmetli Kütahyalı şbn şeyhi Mehmet Dumlu Hocaefendi “Evlatlar ! Sizlere bir hastalık gelir ise Allah'a şükredin. Onunla arkadaş olun. Onunla güzel geinin. O hastalığınızı okşayın.” derdi. “¹⁵

¹³ A.r.

¹⁴ A.r.

¹⁵ A.r.

IV. HAMDİ KOCABIÇAK (DEDESİ)

Halil Çay'ın annesinin babasının ismi Hamdi Kocabıçaktır. Kendisinin doğum yeri Barakfakihtir. Barakfakih Osmanlının ilk köylerindedir. Hamdi Kocabıçak ailesi ile birlikte sonraki yıllarda ise Bursa'nın Değirmenlikızık (Yeşilyayla) köyünde yaşamına devam etmişlerdir.¹⁶

Halil Çay dedesi Hamdi Kocabıçak ile ilgili bir anısını şöyle anlatmaktadır;

“1947 yılında Türkiye’de gassal bulamıyorlar. Köylerde imam bulunmuyor. İnsanların köylerinden çıkıp çıkıp Bursa müftülüğüne geldiği zamanlar... Köylülerin müftülüğe gelip cenazelerinin yıkanmadan duruyor olduğunu ve onları nasıl defnedeceklerini bilmediklerini söyledikleri ve sitem ettikleri bir zaman dilimi... Valinin müftüye emir vermesi ile müftü ellerinde bulunan evraklardan gassal olmaya uygun bir isim ararken kendisinin hocası olan ve benim de dedem olan Hamdi Kocabıçak’ı buluyor. Ardından Hamdi hocanın evine gidiyor ve onunla birlikte müftülüğe geçiyorlar. Müftülükteki görüşmelerinin ardından Bursa Atlas Köyüne dedemi imam olarak atıyorlar. Dedem 4 yıl boyunca Atlas köyünde imamlık yapıyor. Ardından tekrar Bursa merkeze geri dönüyor.”¹⁷

V. TALEBELİĞİ

Halil Çay Bursa Hacı Seyfettin Mahallesi’ndeki Şerif Artış İlkokulu’nda öğrenim hayatına başlamıştır. Akabinde Yıldırım Ortaokulu ve ardından da Yıldırım Beyazıt Lisesinde öğrenim görmüştür. Halil Çay ortaokul döneminde 8 ay kadar Bursa Yıldırım İmam-Hatip Ortaokulunda okumuş ve oradan tekrar ayrılıp meslek lisesine geçiş sağlamıştır. Halil Çay okul tatilerinde büyükbaba diye hitap ettiği büyük teyzesinin eşi olan eniştesine çıraklık yapmaya gidermiş ve daha yeni yeni florasan lambaların çıktığı bir süreçte bir çok kez eniştesine yardım ederken montaj yapmaya başlamıştır. Kendisine bobinaj telleri ve montaj gibi el becerilerinin ön planda olduğu bir meslek cazip gelince bu işin üzerine eğilmeye karar vermiştir. Ardından 1973 senesinden itibaren 2 sene kadar Mudanya'nın köylerinde İller Bankası'nın murakıbbı olarak sürveyanlık (teknik kontrolörlük) yapmıştır. Kendisi makine teknisyeni olan Halil Çay hocamız dış hekimliği

¹⁶ 22 Mart 2019 tarihinde Halil Çay ile Bursa / Mudanya'daki evinde yapmış olduğum söyleşi.

¹⁷ A.r.

muayenesindeki tüm cihazların montajı, bakımı ve rektefesi gibi işlerin mütehassısı olarak yıllarca çalışmış ve emekli olmuştur. Kendisi “*Hobi olarak başladığım mûsikî, mesleğimden daha fazla mesaimi aldı*” diyor.¹⁸

VI. ASKERLİĞİ

Halil Çay lise öğrenimini tamamladıktan sonra askerliğe gitmiştir. 1975 yılı temmuz ayında Ankara’da Zırhlı Birlikler Okulunda 4 ay süren bir acemi birliği tecrübesi olmuştur. Halil Çay Kıbrıs Harekâtından hemen sonra askere gittiği için devletin ekonomik anlamda sıkıntılı günler yaşadığı bir süreçte görevini zorluklar içerisinde yapmıştır. Acemi birliğinin ardından Ankara’dan hareket eden buharlı tren ile 3 gece 2 gün süren bir yolculuğun ardından usta birliğinin bulunduğu Erzurum Aşkale’ye varıyor. 16 aylık usta birliğinde Tank Muharebe onbaşı olarak görevini ifa etmiştir. 1977 yılı şubat ayında evine dönen dönen Halil Çay’ın toplamda 20 ay süren bir askerlik tecrübesi nihayete ermiştir.¹⁹

VII. EVLİLİĞİ VE NEZAHAT ÇAY (EŞİ)

Halil Çay 1977 yılının sonlarına doğru eşi Nezahat Hanım ile tanışmıştır. 1978’de evlenmişlerdir. 1979’da ilk çocukları dünyaya gelmiştir.

Nezahat Çay 1960 doğumludur. 5 kardeşin en büyüğüdür. Bursa İvazpaşa semtinde dünyaya gelmiştir. Küçükken mahalle kültürünün olduğu ve gün boyu arkadaşlarıyla birlikte oyunlar oynayıp eğlendiği bir çocukluk dönemi geçirmiştir. İlkokulu Pınarbaşındaki Ahmet Vefik Paşa ilkokulunda okumuştur. Fakir bir ailenin evladı olduğundan ortaokul öğrenimini gerçekleştirememiştir. Annesi Zühre Hanım Keles doğumludur. Babası Mustafa Bey ise Bursa İvazpaşa’da dünyaya gelmiştir. Zühre Hanım ile Mustafa Bey 1957 yılında evlenmişler ve 1960 yılında ise ilk çocukları olan Nezahat Hanım dünyaya gelmiştir. Zühre Hanım ev hanımı iken Mustafa Bey evvela keçecilik işi ile hemhal olmuş ardından da dokumacılık mesleğine dahil olmuş ve oradan da emekli olmuştur. Nezahat Hanım molla olan dedesinden Kuran’ı Kerim tahsil etmiştir. Nezahat Hanımın daima 4 kardeşi ile seviyeli, huzurlu ve muhabbet dolu bir ilişkisi olmuştur. Kendisi bayramlarda evlerinin tabiri caizse panayır yeri gibi kalabalık olduğunu

¹⁸ A.r.

¹⁹ A.r.

belirtiyor. 2 kız çocuğu babası olan Halil Çay'ın büyük kızının adı Neşe küçük kızının adı ise Makbuledir. Neşe hanım Bursa Mudanya da Makbule hanım ise İstanbul'da yaşamaktadır.²⁰

VIII. NEŞE BEYAZASLAN (KIZI)

Halil Çay'ın büyük kızının ismi Neşe Beyazaslandır. Kendisi 1979 yılında Bursa Yıldırım'da dünyaya gelmiştir. İlkokul öğrenimini Bursa Yıldırım'daki Şerif Artış İlkokulunda tamamlamıştır. Ortaokulu ise Bursa Kız Lisesi'nde okumuştur. Sonrasında Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Halkla İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. Şu anda kendisi ev hanımıdır. Aynı zamanda birçok sivil toplum kuruluşunda görev yapmaktadır. Neşe Hanım küçük yaşlarından bu yana babası Halil Çay'ın daima otoriter bir baba olduğunu ifade ediyor. Aynı zamanda onlarla oyunlar oynadığını ve onları gezmeye götürdüğünü de ekliyor sözlerine. Öğrenim hayatı süresince babasının kendisi için bir çok imkanı sağladığını ve bu sebeple rahat bir öğrenim hayatı geçirdiğini ifade ediyor. Bu desteğin sadece maddi bir destek olmadığını aynı zamanda hayata karşı olumlu bir bakış açısı kazanmasına vesile olduğunu belirtiyor. Halil Çay'ın bestelerini yapmakta olduğu zamanlarda kendisini odaya kapattığını ve mecbur kalmadıkça dışarıyla irtibat kurmadığını aktarıyor. Herhangi bir konuda adım atmadan önce Halil Çay'a danıştığını ve hayatında bu istişare metodundan çok fayda gördüğünü söylüyor. Neşe hanım Halil Çay'ın kendilerine bıraktığı en büyük mirasın isminin olduğunu ifade ediyor. Küçük yaşlarından itibaren daima meşk ortamlarında yer aldığını ifade eden Neşe hanım evlerinin her daim meşk meclisleri ile dolduğundan bahsediyor. Kendisinin mûsikîye olan ilgisini sorduğumda *“ben mûsikî ile büyüdüm ve mûsikîye doydum lakin profesyonel olarak bir adım atmak içimden gelmedi diyor.”* Halil Çay'ın damatlarına karşı da çok nazik olduğunu ve kendilerine her daim “oğlum” diyerek hitap ettiğini söylüyor. Neşe hanım babası Halil Çay ile ilgili düşüncelerini *“her zaman çok iyi bir baba oldu”* diyerek özetliyor.²¹

IX. MAKBULE SAYAR (KIZI)

Makbule Sayar 27.08.1981 yılında dünyaya gelmiştir. Kendisi Halil Çay'ın küçük kızıdır. Babasının isteği üzerine kendisine babaannesinin ismi verilmiştir. Sakin bir

²⁰ A.r.

²¹ 22 Mart 2019 tarihinde Neşe Beyazaslan ile Bursa / Mudanya'daki evinde yapmış olduğum söyleşi.

çocukluk evresi geçirmiş olan Makbule hanım, ilköğrenimini Bursa Yıldırım'daki Şerif Artış İlkokulunda tamamlamıştır. Ortaokul öğrenimini Yeşil İmam-Hatip Ortaokulunda tamamlamıştır. Lise öğrenimini ise Bursa Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. Kendisini “babamın sağ kolu gibiydim” diyerek tanımlayan Makbule Sayar, küçükken babası Halil Çay'ın evin dışındaki market, banka vb. işlerini yapmakla görevli olduğunu ve bundan büyük mutluluk duyduğunu ifade ediyor. Babasının daima disiplinli ve otoriter olduğunu ancak bir o kadar da şefkatli olduğunu belirten Makbule hanım bu denge politikasının kendisine ebeveynlik sürecinde büyük katkıları olduğunu belirtiyor. İstanbul Beylikdüzü'nde ikamet eden Makbule Sayar, 2011 yılında Emir Sayar ile evlenmiş ve 2012 yılında bir kızı dünyaya gelmiştir.²²

²² 22 Mart 2019 tarihinde Makbule Sayar ile Bursa / Mudanya'daki evinde yapmış olduğum söyleşi.

İKİNCİ BÖLÜM
HALİL ÇAY'IN SANAT KİŞİLİĞİ

I. DİNÎ MÛSİKÎYE TEMAYÛL SÛRECİ

Halil Çay'ın mûsikîye meyli küçük yaşlarda başlamış olsa da hakiki bir merakın ve sevginin gönlünde yer etmesi TRT'de yayımlanan türk mûsikîsi fasılları ile olmuştur. 17 yaşında babasını kaybeden Halil Çay 1971 yılında dayısının vasıtasıyla Bursa'nın tanınmış hafızlarından Şehlâ Mehmet Efendi tarafından Bursa Türk Mûsikî Cemiyetine götürülmüştür. Erdinç Çelikkol'un riyasetinde Bursa Türk Mûsikî Cemiyetinde mûsikî öğrenimine başlamıştır. İlerleyen süreçte ise iyice dinî mûsikîye ünsiyet kesbetmiştir.²³

Askerliğini Erzurum Aşkale'de yapmış olan Halil Çay, askerlik sonrası evlenmiş ve ardından halk eğitim merkezinde 1980 yılında Altun Altun riyasetinde türk müziği eğitimine başlamıştır. Halil Çay imam-hatipten arkadaşı olan Altun Altun riyasetinde buradaki çalışmalara katılmış ve bu çalışmalar devam ederken 80 ihtilalinden sonra Bursa'da belediye konservatuvarı kuruluşu gündeme gelmiştir. Erdinç Çelikkol, Altun Altun, Yaşar Kağıt, Burhan Dikencik riyasetinde Bursa Belediye Konservatuvarı kurulmuştur. Halil Çay da bu kuruluşun içerisinde yer alan ilk üyelerden birisi olmuştur. Birkaç yıl sonra ise çeşitli sebeplerden dolayı konservatuardan ayrılmıştır.²⁴

Arkadaşları mûsikî ile ilgili olduğunu bildikleri Halil Çay'dan bir ilâhi korusu oluşturmasını rica etmişlerdir. Halil Çay ise onlara bunu bir şartla kabul edebileceğini söylemiştir. O şart ise meclise gelindiği zamanlarda siyaset, futbol, döviz vb. konuların konuşulmayacak olmasıdır. Dr. Mehmet Gülal'ın idari Halil Çay'ın ise mûsikî riyasetlerinde mûsikî çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalarda Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi ve Zekâi Dede geleneğinden o tavır ile bütünleşik olarak Şevk-ü Tarab, Bayati Araban, Şedd-i Araban gibi herkes tarafından bilinmeyen eserler icra edilmiştir. Bu sırada Halil Çay İstanbul Türk Tasavvuf Mûsikîsi Geliştirme Vakfı'ndan yardım almıştır. Bu süreçte notalar yazmakta olan Halil Çay'ın notaları Türkiye'nin muhtelif bölgelerine ulaşmıştır. Bu çalışmaların seven için hizmet sevmeden yapanlar için ise külfet olduğunu düşünen Halil Çay, "Allah'a şükür bize külfet olmadı" diyerek bu sanata verdiği değeri ortaya koymaktadır.²⁵

²³ 22 Mart 2019 tarihinde Halil Çay ile Bursa / Mudanya'daki evinde yapmış olduğum söyleşi.

²⁴ A.r.

²⁵ A.r.

O günden bu yana da Halil Çay'ın riyasetinde Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu adı altında 80'e yakın konser verilmiştir. Bu topluluk Kütahya, Yalova, Adapazarı, Balıkesir gibi birçok ilde konserler vermiştir. Bu süreçte Halil Çay'ın ortaya koymuş olduğu besteler TRT gibi birçok platformda icra edilmiştir.²⁶

Halil Çay “*ben hiçbir zaman bestekârim demedim. Bunu ifade etmek gerçek bestekârlara karşı bir ayıp olur ve ben bundan hicap duyarım*” diyerek kendisini tanımlıyor. Kendisinin çalışmalarını mûsikî camiasına “*şayet bir tuğla ihtiyaç duyulursa o tuğlalardan birisi benim eserlerim olsun isterim*” diyerek nitelendiriyor Halil hocamız Bekir Sıtkı Sezgin, Kâni Karaca ve Ahmet Özhan beyefendileri kendisine örnek almış ve onlarla yakın temaslarda bulunmuştur.²⁷

Halil Çay “*Radyo sanatçıları da biliyorlar ki Türk müziği’ %30’u Tekke Mûsikîsidir. Zekâi Dedenin Hisarbuselik takımını geçiyorsan, Dede Efendinin Eviçbuselik takımını geçiyorsan bunların ilâhileri de, tevşihleri de, durakları da var. TRT sanatçıları bunu biliyor.*” diyerek tekke mûsikîsinin bu topraklarda büyük bir karşılığının olduğunu belirtiyor.

II. İCRA ETTİĞİ ENSTRÜMANLAR

Ud:²⁸ 1980 yılında Bursalı bir ûdî olan Ekrem Şibay nezaretinde ûd eğitimine başlamıştır. Halil Çay birçok konserde ûd ile saz ekibine refakat etmiştir. Lâkin ilerleyen yıllarda tasavvuf mûsikîsine ağırlık verince özellikle 1980’li yılların sonlarına doğru ûd ikinci planda kalmıştır.

Kudüm:²⁹ Kudüm tasavvuf mûsikîsinde şef sazı olarak bilinir. Eserlerin icraları sırasında hızlandırılması yahut yavaşlandırılması gereken yerleri koro şefi kudüm ritimleri ile

²⁶ A.r.

²⁷ A.r.

²⁸ Türkiye’de ve hemen bütün Arap ülkelerinde aynı adla yaygın biçimde kullanılır. İran, Azerbaycan, Ermenistan ve Yunanistan’da da sevilen çalgılar arasındadır. İran’da bir adı barbat olup Yunanistan’da uti ismiyle anılır. Fikret Karakaya, “UD”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), C.42, ss. 39-41

²⁹ Kelime olarak Arapça’da “uzak bir yerden gelme, ayak basma” anlamına gelen kudüm bazı tarikat toplantılarında, özellikle mevlevîhânelerde, bazen de din dışı mûsikîde kullanılan bir usul vurma aletidir. Mevlevî tarikatı mensupları tarafından “kudüm-i şerîf” diye adlandırılan kudüm, Mevlevî mukabelesi (semâ, âyin) esnasında mutripte yer alan en önemli ritim sazı olup kudüm çalana kudümzen veya kudümî, kudümzenbaşına da serkudümî denir. (M. HURŞİT UNGAY, “Kudüm”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26:322-323

saz ekibine iletmiş olur. Halil ay 1985 yılında kudüme ilgi duymaya başlamış ve 1988’den sonra çoğunlukla kudüm ile konserlerde yerini almıştır. Halil ay 1987-1988 yılları arasında İstanbul’da M.Hurşit Ungay³⁰’dan kudüm dersi almıştır.

III. VERDİĞİ KONSERLER VE KONSER ANILARI

Halil ay’ın Bursa Türk Tasavvuf Müsikîsi Topluluğu adı altında 80’e yakın konser verdiği bilgisini sizlere sunmuştuk. Şimdi de bu konserlerden bazılarını yer ve tarih bilgilerini de belirterek sizlere sunuyoruz.

Konser Adı	Konser Yeri	Konser Tarihi
İlahilerle “Hoş geldin Ya Mübârek Ramazan” Gecesi	Kültürpark Belediye Nikah Sarayı / BURSA	5 Şubat 1994
Ölümünün 300’üncü Yılında Niyazî-i Mısrî Hazretlerini Anma Gecesi	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	22 Mart 1994
İsmail Hakkı Bursevî Hazretlerini Anma Programı	Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu / BURSA	12 Kasım 1995
Tasavvuf Müsikîsi Konseri ve Tebliğ	Belediye Kültür ve Sanat Merkezi / BALIKESİR	22 Aralık 1996
Hoş Geldin Ey Mübarek Ramazan	BALIKESİR	22 Aralık 1996
Hoş Geldin Ey Mübarek Ramazan ve Eşrefoğlu Rûmî Hazretlerini Anma Gecesi	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	29 Aralık 1996
Hoş Geldin Ey Mübarek Ramazan	BİLECİK	05 Ocak 1997

³⁰ İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Öğretim Görevlisi, “Türk Müsikîsinde Usüller Ve Kudüm” adlı eserin müellifi, Kudumzen

Bursa'nın Gönül Adamları Hz.Üftâde ve Hz. A.Mahmûd Hüdâî Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	10 Aralık 1998
Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	4 Aralık 1999
Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	5 Haziran 1999
Hoş Geldin Ya Mübarek Ramazan Gecesi	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	19 Kasım 2000
Kutlu Doğum Haftası Tasavvuf Mûsikîsi Konseri	Anfi Tiyatro / YALOVA	08 Haziran 2001
Emir Sultan Hazretlerini Anma Programı	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	29 Mayıs 2002
Gül'e Davet Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	09 Mayıs 2004
Türk Tasavvuf Mûsikîsi Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	08 Kasım 2004
Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	08 Kasım 2004
Kutlu Doğum Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	22 Nisan 2006
Kutlu Doğum Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	22 Nisan 2006
Tasavvuf Mûsikîsi Konseri	Mudanya Kültür, Sanat ve Barış Derneği	2007
Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu Aşure Gecesi Konseri	Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi	18 Ocak 2008
Hüzn-ü Muharrem'den Hüsn-ü Muharrem'e Aşura	Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi	2008

Gül'e Davet Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	16 Nisan 2008
Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	18 Nisan 2008
Ehl-i Beyt-i Mustafa ve Mâh-ı Muharrem Aşure Gecesi	Ördekli Kültür Merkezi / BURSA	07 Ocak 2009
Ehl-i Beyt-i Mustafa ve Aşûre Gecesi	Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi	12 Ocak 2010
Bursa'nın Yıldızları-1 "Mehmed Muhyiddin Üftâde Hz."	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	13 Şubat 2010
Meş-k-i Zilhicce Konseri	Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi	30 Kasım 2010
Bursa'nın Yıldızları-2 "Niyâzî-i Mısrî Hz."	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	12 Şubat 2011
Bursa Türk Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğu Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	11 Nisan 2011
Na't-ı Şerif Konseri	Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi / BURSA	29 Nisan 2011
Ehl-i Beyt-i Mustafa Konseri	Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi	5 Aralık 2011
Bursa'nın Yıldızları-3 "Eşrefoğlu Abdullah-ı Rûmî Hz."	Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu Altı Dede Efendi Salonu / BURSA	25 Şubat 2012
Tasavvuf Mûsikîsi Konseri	Merinos AKKM / BURSA	06 Nisan 2012
Kutlu Doğum Haftası Gül'e Davet Konseri	Tayyare Kültür Merkezi / BURSA	14 Nisan 2012

Tevhîd'den İrfâna Konseri	Bariş Manço Kültür Merkezi	20 Ocak 2017
Alvarlı Efe Hazretleri (Hace Muhammed Lütfi) Tasavvuf Konseri	Bariş Manço Kültür Merkezi	25 Şubat 2017

Halil Çay, konserlerine dair hatırladığı şu iki anısını bizimle paylaşmıştır:

Tayyare Kültür Merkezi Konseri

“1997 senesinde Osmanlının 700. Yılı kutlamaları kapsamında Bursa Tayyare Kültür Merkezinde konser vermiştik. Bizler de buna istinaden padişah bestelerini icra etmiştik. Şehzade Seyfettin Osmanoğlu'nun 2 adet şehnaz bestelerini icra etmiştik. Fatih Sultan Mehmet'in ve 2. Mustafa gibi padişahların eserlerinden oluşan bir repertuvar hazırlamıştık. Vazife icabı ben sahne alınacak yere bir saat evvelden giderdim. Arkadaşlar ise benden sonra gelirlerdi. O gün ben yine erkenden gitmiştim ve sahne düzenini sağlarken salona ellerinde telsizlerle polisler geldiler ve bomba ihbarı olduğunu söyleyip salonda bomba aramaya başladılar. Hatta kendileri ile birlikte benim de arama yapmam gerektiğini söylediler. Bu sefer ben de onlarla birlikte koltukların altlarına bakmaya başladım. Neticede bir şey olmadığına kanaat getirip oradan ayrıldılar. Sonrasında ekip geldi ve biz o gün ekip olarak bir tane sahne provası dahi yapamadan konser vermiştik.”

Balıkesir Konseri

“Balıkesir de konser vereceğiz. O gün o programda Süleyman Uludağ da konuşma yapacaktı. Hatta bize “ en emniyetli araba dervişhanların arabasıdır ve ben sizinle gelmek istiyorum” demişti ve birlikte Balıkesir'e gitmiştik. Bizler hazırlıklarımızı yapmıştık ve o esnada ses sistemleri ile ilgili bir gelişme olmuştu. Konser vereceğimiz yerdeki sponsor olan kişiler bize ses sistemlerini kuracaklarını söylemişlerdi. Biz ise ekibimizdeki bir arkadaşın ısrarı üzerine kendi ses sistemlerimizi orada kullanacağımızı söyledik ve onların bir hazırlık yapmalarına gerek olmadığını bildirmiştik. Velhâsılı konser salonuna gittik ve konser başladı. 2. eserde daha cızırtılar başlamasın mı ! Ne yapacağımızı şaşırдық. Konser cızırtıların eşliğinde sona erdi. Bizim orada daha önce icra ettiğimiz konserden sonra bizlere Balıkesir'e özgü olan hoşmerim tatlısı ikram edilmişti. Bu ses sistemlerini ısrarla getirmek isteyen ekipten bir arkadaşımız seslendi: Halil hocam ! Tatlılarımız gelmeyecek mi diye. Bende celalli bir şekilde kendisine

kızmıştım. Adamlar bunu duyunca tatlıları getirdiler ve yedik. O gün ses sistemimiz var diyerek oraya gittiğimize mi yanalım böyle bir konserin sonunda tatlıları yediğimize mi diyerek Bursa'ya dönmüştük.”

IV. BESTEKÂRLIK YÖNÜ

Mûsikî'yi “İnsana mahsus güzel duygu ve düşünceleri seslerle anlatma sanatıdır.” diyerek özetleyen Halil Çay mûsikî ilminin içerisinde edebiyat, psikoloji, fen, sosyoloji, matematik vb. ilim dallarını barındırdığını belirtiyor.

İnsanlara bazı meseleler hakkında açıklama yaptığınızda sizi anlayamayabilirler. Onlar, mûsikîde anlatılanı anlamadığı gibi sizi suçlayabilirler bile. Çünkü orada anlatılan şey çok derindir. İşte mûsikî sadece belirli sözleri belirli makamlarla okumak işi değildir. Birtakım hakikatleri aktarmak yahut bu hakikatleri anlayabilmek ve anlatabilmek için açılan bir tefekkür kapısı mahiyetindedir. Halil Çay'a göre insanı mûsikî kanalıyla tefekküre davet etmiş olmalıyız.

Halil Çay yerli müziğin hor görüldüğü bir zaman diliminde tekke mûsikîsinin bayraktarlığını üstlenmiş bir sanat aşığı ve gizli bir kahramandır. Hayatını tekke mûsikîsine vakfetmiş bir mûsikîşinas olan Halil Çay beste yaptığı zamanlarda biraz asabi olduğunu söylüyor. Eseri hissetmek ve onunla bütünleşmek için yalnız kalmayı ve odasının kapısının kapalı olması gerektiğini belirtiyor. Hatta beste yaptığı zamanlarda çocuklarının kendi odasına girmeye çekindiklerini ekliyor sözlerine tebessüm ederek.

“Bestekârlık makamına dair düşüncelerini ”Tekke mûsikîsinde bestekârlık iddiası olmaz çünkü hal işidir. Eski zamanlarda beste yapan kişi adını bile yazmamış esere. Bu ilahi kimin diye sorduklarında filanca gül bahçesinin gülünün yani filanca tarikatın dervişinin derlermiş. Ben ilk zamanlar bestelerimin altına ismimi yazmıyordum. Lakin çevremdekiler, bu konuda telif alınmazsa birilerinin çıkıp bu eseri ben besteledim diyebilme ihtimali ile karşı karşıya kalabiliriz dediler. Ardından bestelerimin altına ismimi yazmaya başladık” sözleri ile aktarıyor.

Halil Çay bir kudumzen, bir okuyucu, bir koro şefi, bir hoca ve bir ûdî olarak genelde Türk müziğine özelde ise Türk Din Mûsikîsine büyük katkılarda bulunmuştur. Bu özelliklerinin yanında kendisinden her daim söz ettirecek olan yegâne zenginliği bestekârlığıdır.

A. TARİHLERİNE GÖRE BESTELERİ

Halil Çay'ın yapmış olduğu bestelerin güfte sahibi, tarih ve yerlerine göre tasnifini gösterir tablo.

Eser Adı	Güfte Sahibi	Beste Tarihi ve Yeri
Evvel Tevhidi Zikret	Şeyh Vefa Hz.	1987 Bursa
Durdum Tevhid İzinde	Reşad Kıvan	1988 Bursa
Güller Açmış Bülbüle	Dr. Mehmet Gülal	1989 Bursa
Lâ İlâhe İllâllah Nur Muhammed Sâllâllah	Ken'an Rıfai Hz.	1990 Bursa
Bir Umut Bir Sevinç Düşüm Yollara	Dr. Mehmet Gülal	1990 Bursa
Her Kim Der İse Daim	Eşrefoğlu Rumi Hz.	1991 Bursa
Hakka Düştü Yönüm Benim	İsmail Hakkı Bursevi	1993 Bursa
Saladır Mü'mine Gelsin	M. Muhyiddin Üftade Hz.	1993 Bursa
Hazer Kıl Kırma Kalbin Kimsenin Canın İncitme	Hace Muhammed Lütü Hz.	1994 Bursa
Diler İsen Gönül Yâri	Şeyh Muhiddin-i Üftade Hz.	1994 Bursa
Dağ Taş Bütün Kainat Nura Boyandı Her Yer	Lütü Alacalar	1996 Bursa
Nâr-ı Aşkınla Gafletten	Ziyâ Baba	1997 Bursa
Şükür Allah'a Ey Dostlar	Hz. Üftade Hz.	1998 Bursa
Çıkıp Hüccac İle Gitmek	Niyazi-i Mısri Hz.	1998 Bursa
Mebde-i Âlem Senin Nûrundur Ey Nûr-i Mübin	Şemsi-i Mısri Hz.	1999 Bursa
Alemleri Nur Eyledi Didar-ı Muhammed	İsmail Hakkı Hz.	2000 Bursa
Âşıkı Yazdan Zikreder Dâim	Ali Ulvi Kurucu	2000 Bursa
Rahm-eyle Bize Her Dem Rahmân-u Rahim Allah	İsmail Hakkı Bursevi Hz.	2004 Bursa

Derdi Hakk'a Tâlib Ol	Niyazi-i Mısri Hz.	2008 Bursa
Nefs Elinden Pek Zelîlim Yâ İlâhi El-Amân	İsmail Hakkı Zühdü Efendi	2018 Bursa

B. FORMLARINA GÖRE BESTELERİ

	İlahiler
1	Âşıkı Yezdan Zikreder Dâim - Nihavend İlâhi
2	Bir Umut Bir Sevinç Düşüm Yollara - Hicaz Zirgüle İlâhi
3	Çıkıp Hüccac İle Gitmek - Hisarbuselik İlâhi
4	Dağ Taş Bütün Kainat Nura Boyandı Her Yer - Acemkürdî İlâhi
5	Derdi Hakk'a Tâlib Ol - Şedd-i Araban İlâhi
6	Diler İsen Gönül Yâri - Zavil İlâhi
7	Durdum Tevhid İzinde – Evç İlâhi
8	Evvel Tevhidi Zikret - Nikriz İlâhi
9	Güller Açmış Bülbüle - Saba İlâhi
10	Hakka Düştü Yönüm Benim – Kürdi İlâhi
11	Hazer Kıl Kıрма Kalbin Kimsenin Canın İncitme – Hicaz İlâhi
12	Her Kim Der İse Daim - Hicaz İlâhi
13	Lâ İlâhe İllâllah Nur Muhammed Sâllâllah – Muhayyer İlâhi
14	Nâr-ı Aşkınla Gafletten – Evç İlâhi
15	Nefs Elinden Pek Zelîlim Yâ İlâhi El-Amân – Bayât-î Araban İlâhi
16	Rahm-eyle Bize Her Dem Rahmân-u Rahim Allah - Şehnaz İlâhi
17	Saladır Mü'mine gelsin – Muhayyerkürdi İlâhi
18	Şükür Allah'a Ey Dostlar - Evç İlâhi

	Tevşihler
19	Mebde-i Âlem Senin Nûrundur Ey Nûr-i Mübin - Saba Tevşih
20	Alemleri Nur Eyledi Didar-ı Muhammed - Hicazkar Tevşih

	Saz Eserleri
21	Muhayyerkürdî Saz Semâî
22	Hisarbûselik Saz Semâî

V. HALİL ÇAY'IN BESTELERİNİN GÜFTELERİ

HAKKA DÜŞTÜ YÖNÜM BENİM³¹

HAKKA DÜŞTÜ YÖNÜM BENİM
GİDERİM ELVEDA SİZE
TERKEYLEDİM CANÛ TENİM
GİDERİM ELVEDA SİZE

EHLÜLLÂHI GÖR NİTTİLER
ŞOL KEVNEYNİ TERKETDİLER
ÂHİR HAZRETE YETTİLER
GİDERİM ELVEDA SİZE

EZEL ÂLEMİNDEN GELDİM
RAHAT OLUP NE GÜN GÖRDÜM
BU YOLLARDA GARİB OLDUM
GİDERİM ELVEDA SİZE

İKİ CİHAN HAYÂL İMİŞ
BU HALKA MEKR-U AL İMİŞ
MAKSÛD OLAN VİSÂL İMİŞ
GİDERİM ELVEDA SİZE

BUDUR SÖZÜ HAKKI KULUN
CÜMLENİZ SAĞ ESEN OLUN
HISMU KAVMİM BUNDA KALIN
GİDERİM ELVEDA SİZE

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH MUHAMMED RESÛLULLAH

³¹ Halil Çay, Özel arşiv.

HAKKA DÜŞTÜ YÖNÜM BENİM

Makam	: Kürdi
Usul	: Sofyan
Güfte;	: İsmail Hakkı Bursevi
Beste Yılı	: 1993

Kürdi makamında kaleme alınan “ Hakka Düştü Yönüm Benim” adlı eserin usulü sofyanıdır. 4/4 ölçüde yazılmıştır. Eser Türk müziği usulü üzerinden seslendirilmektedir. Eser iki bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 4 ölçüden oluşmuş olup bir adet dönüş vardır. Kürdi makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesidir.

Eserin ikinci bölümünde ilk 4 ölçüde olduğu gibi aynı seyir tatbik edilmiştir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve mi bemol olmuştur. Birbirinden farklı olmak üzere grup grup nağmeler kullanılmıştır. Bunlar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: 1. ve 3. ölçüler birbirinin aynı, 2. ve 4. ölçüler birbirinin aynı nağmeler üzerine tanzim edilmişlerdir.

Makamın Seyri : “Durak veya güçlü civarından seyre başlanır. Dizide karışık gezinip güçlü Nevâ perdesinde Bûselik’li yarım karar yapılır.Daha sonra yine bütün dizi ve istenirse genişlemiş kısımda da dolaşılıp Düğâh perdesinde Kürdî çeşniysiyle tam karar yapılır.”³²

³² İsmail Hakkı Özkan, Türk Müsiki Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1987, s.134

DAĞ TAŞ BÜTÜN KÂİNAT NURA BOYANDI HER YER³³

DAĞ TAŞ BÜTÜN KAINAT NURA BOYANDI HER YER
SEVİNÇ DOLDU GÖNÜLLER ARTIK KAYBOLDU HİCRAN
MUTLULUK DOLDU CİHAN AÇDI GÖNÜLDE GÜLLER
HAKKA AÇILDI ELLER YÜREKLER DOLDU İMAN
SEVİNÇLE UMUTLANDI SEMÂYA KALKDI ELLER
KALPLERİMİZDE TEVHÎD DİLLERİMİZDE KUR'AN
GÖNÜLLERİN SULTÂNI MERHABA YA REMEZAN
ON BİR AYIN SULTÂNI MERHABA YA REMEZAN

³³ Halil Çay, Özel arşiv.

DAĞ TAŞ BÜTÜN KÂİNAT NURA BOYANDI HER YER

Makam	: Acemkürdi
Usul	: Sofyan
Güfte	: Lütfi Alacalar
Beste Yılı	: 11.02.1996

Eser tek bölümden ibaret olup ayrı ayrı bölümlere ayrılmamıştır. Eser toplam 16 ölçüden ibarettir. Dönüş eserin sonunda olup eserin başına tekrar mahiyetinde işlenmiştir. Dolayısıyla sözler 2. kez baştan itibaren tekrar edilecektir. Acemkürdi makamında kaleme alınan bu eserin durağı düğah perdesidir. Düğah seyri özelliklerinden bir önceki “ Hakka Düştü Yönüm Benim” adlı Kürdi makamındaki eserde bahsedilmiştir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve mi bemol olmuştur. Birbirinden farklı olmak üzere grup grup nağmeler kullanılmıştır. Bunlar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: 1. ve 3. ölçüler birbirinin aynı, 2. ve 4. ölçüler birbirinin aynı, 5. ve 7. ölçüler birbirinin aynı, 6. ve 14. ölçüler birbirinin aynı, 13. ve 15. ölçüler birbirinin aynı, 8. ve 16. ölçüler birbirinin aynı nağmeler üzerine tanzim edilmişlerdir.

Makamın Seyri: “Acem perdesi civarından seyre başlanır. Acem perdesindeki Çârgâh beşlisi gösterildikten sonra bu perdede Çârgâh çeşnisiyle yarım karar yapılır. Sonra Beyâtî dizisine geçilir ve eğer eser uzunsa Beyâtî dizisinde de gezinilip, Acem makamında olduğu gibi Acem makamı tamamlanıp Kürdî dörtlüsüne geçilerek Düğâh perdesinde Kürdî çeşnisiyle tam karar yapılır. Eğer eser bütün bu özellikleri gösterebilecek kadar uzun seyre müsait değilse, Acem perdesindeki Çârgâh beşlisinden sonra Nevâ perdesindeki Bûselik gösterilip yerinde Kürdî dörtlüsüne geçilir ve Kürdî çeşnisiyle tam karar yapılır. Daha evvel de incelendiği gibi bu tarz Acem Kürdî, Acem perdesindeki Çârgâh beşlisine yerinde Kürdî dizisinin eklenmesinden meydana gelmiş olan şeklidir ve çok kullanılmıştır. Bazı eserlerde ise makam, Düğâh perdesinde karar eden bir Acemaşiran makamı gibidir.”³⁴

³⁴ Özkan, a.g.e., s. 346.

SALÂDIR MÜ'MİNE GELSİN³⁵

SALÂDIR MÜ'MİNE GELSİN
TERÂVİH SÜNNETİN KILSİN
ORUCUN KADRİNİ BİLSİN
CEMÂLİN İSTEYİP HAKK'DAN

GARİP ÜFTÂDENİN DERDİ
CEMÂLİN İSTEMEK VİRDİ
BU YOLDA MUNTAZİR DERDİ
CEMÂLİN İSTEYİP HAKK'DAN

SALÂTULLAH SELÂMULLAH
SALÂTULLAH SELÂMULLAH
ALEYKE YÂ RESÛLALLAH
ALEYKE YÂ HABİBALLAH

HANNÂN ALLAH MENNÂN ALLAH
HANNÂN ALLAH MENNÂN ALLAH
YÂ MUHYİDDİN ŞEY EN LİLLÂH
YÂ ÜFTÂDE ŞEY EN LİLLÂH

³⁵ Halil Çay, Özel arşiv.

SALÂDIR MÜ’MİNE GELSİN

Makam	: Muhayyerkürdi
Usul	: Raks Aksağı
Güfte	: M. Muhyiddin Üftade Hz.
Beste Yılı	: 1993

“Saladır Mümine Gelsin”³⁶ adlı eser 32 ölçüden oluşmaktadır ve dönüş tekniği kullanılmamıştır. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve mi bemol olmuştur.

Dizinin Seyri: Muhayyer Kürdi Makamının seyrine genellikle tiz durak olan Muhayyer perdesi civarından başlanır. Daha çok genişleme sesleri olan Acem perdesi üzerindeki Çargah beşlisinin seslerinde dolaşarak Muhayyer Makamı dizisi seslerine geçilir. Neva perdesinde asma kalış yapılır. Neva perdesinden karara doğru inilirken Kürdi dörtlüsünün sesleri kullanılır. Dügah perdesinde karar verilir.

³⁶ Bu eser Şaban ayının sonlarına doğru ve ramazanın ilk haftasında okunur. “Cemalin istemek virdi” derken anlatılmak istenen kişinin amacının dünya malı değil de Allah’ın rızası olduğudur.

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH NÛR MUHAMMED SÂLLÂLLAH³⁷

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH NÛR MUHAMMED SÂLLÂLLAH
HASBÎ RABBÎ CELLÂLLAH VİRDİM ALLAH İLLÂLLAH
AŞK BENİ ETDİ ZEBUN NE YAMANMIŞ BU FÛSUN
DERDİ AŞKLA GECE GÜN EŞKİ ÇEŞM-İM OLDU HÛN

GELİN ÂŞİK YANALIM AŞKI HER DEM ANALIM
CAN BİZE AŞKDIR HEMAN AŞK MEYİNE KANALIM
KALKSIN HİCRAN ARADAN VUSLATIN VER CÂVİDAN
MERHAMET ET KEN'ANA ANDIĞIM BİR YARADAN

³⁷ Halil Çay, Özel arşiv.

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH NÛR MUHAMMED SÂLLÂLLAH

- Makam;** : Muhayyer
Usul; : Sofyan
Güfte; : Ken'an Rıfai Hz.
Beste Yılı : 1990

Eser 4 bölümden oluşmaktadır. Eser toplamda 16 ölçüden ibarettir. Eserde 4 adet dönüş tekniği kullanılmıştır. Söz konusu eserde 1. bölümde 2 adet ve 2. bölüm de de 2 adet dolap tekniği kullanılmıştır. Her bölüm 4 ölçüden oluşmuş olup 1 tekrardan ibarettir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve fa diyezdir.

Makamın Seyri: "Tiz durak Muhayyer perdesi civârından seyre başlanır. Muhayyer perdesi üzerindeki tiz bölgede gezinildikten sonra, Muhayyer perdesinde yarım karar yapılır. Daha sonra, ikinci mertebe güçlü olan Hüseyinî perdesindeki asma kararı gösterilir. Bu arada, gerekli yerlerde gerekli asma kararlar da yapılır. Nihâyet karışık gezinerek Dügâh perdesinde Hüseyini dizisiyle tam karar yapılır."³⁸

³⁸ Özkan, a.g.e., s. 186.

HER KİM DER İSE DAİM³⁹

HER KİM DER İSE DAİM
GÖNLÜNDE DURA KÂİM
ENDİŞESİ HAK OLA ,
MAHŞERDE DEYU GELE
ŞU DEMKİ GÖÇE CÂNI
ÇÜRÜTMEME HİÇ TENİ
VAR EŞREFOĞLU RÛMÎ
DEGEL ALEDDEVAMI

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
GÖNLÜ NÛR İLE DOLA
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
LÂ HAVFÜN OLA ŞÂNİ
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
TERKETME BU KELÂMI
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH

LÂ HAVFÜN ALEYHİM : Onlar için korku yoktur. (Yunus 10/62)

ALEDDEVAM : Mütemadiyen, Sürekli, Daima

³⁹ Halil Çay, Özel arşiv.

HER KİM DER İSE DAİM

- Makam** : Hicaz
Usul : Sofyan
Güfte : Eşrefoğlu Rumi Hz.
Beste Yılı : 1991

Eser tek bölümden ibarettir ve 16 ölçüden oluşmaktadır. Eserde dönüş tekniği kullanılmamıştır. (3. ve 4.), (7. ve 8.), (11. ve 12.), (15. ve 16.) ölçülerde “Lâ ilâhe illâh” lafzı tekrar edilerek eser tanzim edilmiştir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol ve do diyez olmuştur. Hicaz makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesidir.

Makamın Seyri : “Durak veya güçlü civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren çeşnilerde karışık gezildikten sonra güçlü Nevâ perdesinde Râst çeşniyle yarım karar yapılır. Bu arada gerekli yerlerde gereken asma kararlar ve geçkiler gösterilir. Nihâyet yine bütün dizide ve istenirse genişlemiş kısımda da dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde Hicaz dizisiyle tam karar yapılır.”⁴⁰

⁴⁰ Özkan, a.g.e., s. 165.

HAZER KIL KIRMA KALBİN⁴¹

HAZER KIL KIRMA KALBİN KİMSENİN CÂNIN İNCİTME
ESİR-İ GURBET-İ NÂLAN OLAN İNSANI İNCİTME

ÇEKİL SEMT-İ HABİBE EY GÖNÜL AZM-İ HİCÂZ EYLE
YÜZÜN TUT HÂK-İ PÂYİNE HEMAN ARZ-I NİYÂZ EYLE

NE MÜŞKİL HÂCETİN VARSA HEMÂN ARZEYLE ALLAH'E
DER-İ MEVLÂ DURURKEN BAKMA LÜTFİ BAŞKA DERGÂHE

FELEKDE HÂSILI İNSAN İSEN BİR CÂNI İNCİTME
GÜNAHKAR OLMA FAHR-İ ÂLEM-İ Zİ-ŞÂNI İNCİTME

⁴¹ Halil Çay, Özel arşiv.

HAZER KIL KIRMA KALBİN

- Makam** : Hicaz
Usul : Aksak Semai
Güfte : Hacı Muhammed Lütfi Hz.
Beste Yılı : 1994

Hicaz makamında kaleme alınan “Hazer Kıl Kıрма Kalbin Kimsenin” adlı eserin usulü aksak semaidir. Eser 4 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 5 ölçüden ibaret olan eser toplamda 20 ölçüden meydana gelmiştir. Eserde 8 adet dolap tekniği kullanılmıştır. Eserin 1. - 3. - 6. - 11. - 13. ve 16. ölçülerinin başında 16’lık sus tekniği kullanılmıştır. Eserde 4’er bölümlük dönüşler vardır ve dönüşler eserin kendi özelliğinden değildir. Hicaz makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesidir. Eserde senkop bulunmaktadır. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol ve do diyez notalarıdır.

Makamın Seyri : “Durak veya güçlü civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren çeşnilerde karışık gezildikten sonra güçlü Nevâ perdesinde Râst çeşnisiyle yarım karar yapılır. Bu arada gerekli yerlerde gereken asma kararlar ve geçkiler gösterilir. Nihâyet yine bütün dizide ve istenirse genişlemiş kısımda da dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde Hicaz dizisiyle tam karar yapılır.”⁴²

⁴² Özkan, a.g.e., s. 165.

BİR UMUT BİR SEVİNÇ DÜŞTÜM YOLLARA⁴³

BİR UMUT BİR SEVİNÇ DÜŞTÜM YOLLARA
EŞİM DOSTUM İLE VARSAM ORAYA
BASTIĞI YERLERE KURBAN OLMAYA
BİR SELÂM VERMEYE GELDİM RAVZAYA

YANIYORUM AŞKIYLA GÜNLER GECELER
GÖNÜL AŞKIYLA HEP ONU HECELER
DÖNDÜREMEZ BENİ TÜRLÜ ÇİLELER
BİR SELÂM VERMEYE GELDİM RAVZAYA

⁴³ Halil Çay, Özel arşiv.

BİR UMUT BİR SEVİNÇ DÜŞTÜM YOLLARA

Makam; : Hicaz-Zirgüle
Usul; : Sofyan
Güfte; : Dr. Mehmet Gülal
Beste Yılı : 1990

Hicaz Zirgüle makamında kaleme alınan “Bir Umut Bir Sevinç Düşüm Yollara” adlı eserin usulü sofyanıdır. Eser 8 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 2 ölçüden ibaret olan eser toplamda 16 ölçüden meydana gelmiştir. Eserin 1. - 2. - 4. - 6. - 8. - 10. - 12. - 14. ve 16. ölçülerinin sonunda 16’lık sus tekniği kullanılmıştır. Eserde 8 adet dönüş bulunmaktadır ve dönüşler eserin kendi özelliğinden değil de dönüş tekniğindedir. Hicaz Zirgüle makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler fa diyez, si bir koma bemol ve do diyezdır.

Makamın Seyri : “Güçlü Hüseyinî perdesi civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren çeşnilerde karışık gezindikten sonra Hüseyinî perdesi üzerinde yarım karar yapılır. Bu arada gerekli yerlerde gereken asma kararlar ve Hicaz ailesinin öteki makamlarına da geçkiler gösterilir. Nihâyet yine bütün dizide veya istenirse genişlemiş kısımda da dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde, Nîm Zîrgûle perdesini yeden olarak kullanarak, Zîrgûle’li Hicaz çeşnisi ile tam karar yapılır.”⁴⁴

⁴⁴ Özkan, a.g.e., s. 175.

ÂLEMLERİ NÛR EYLEDİ DİDÂR-I MUHAMMED⁴⁵

ÂLEMLERİ NÛR EYLEDİ DİDÂR-I MUHAMMED
BÛLBÛLLERİ ZÂR EYLEDİ RUHSÂR-I MUHAMMED

ASDÂF-I EZELDEN YİNE BİR DÛRR-İ YETİMİ
ÂŞIKLARA ARZ EYLEDİ BÂZÂRİ MUHAMMED

HER BİR GÛLÜNÜN NÂYİHÂSİ ÂLEMİ TUTDU
FERYÂDE GETİRDİ DİL-İ GÛLZÂR-I MUHAMMED

ÛFTADELERE DEST-REST OLDU KEREMİNDEN
HER-BÂR BUDUN EHL-İ DİLE KÂR-I MUHAMMED

ÂCİZLERE HER DEMDE ŞEFÂ-ATLE SENDEDİR
KUDRETLE YAPILDI BELİ DİVÂN-I MUHAMMED

GAM ÇEKME BUGÜN CÛMLE-İ AĞYÂR-I HÛDADAN
HAKKI OLABİLDİNSE EĞER YÂR-I MUHAMMED

⁴⁵ Halil Çay, Özel arşiv.

ÂLEMLERİ NÛR EYLEDİ DİDÂR-I MUHAMMED

- Makam;** : Hicaz
Usul; : Aksak Semai
Güfte; : İsmail Hakkı Hz.
Beste Yılı : 2000

Hicazkar makamında kaleme alınan “Alemleri Nur Eyledi Didar-ı Muhammed” adlı eserin usulü aksak samaidir. Eser 3 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 4 ölçüden ibaret olan eser toplamda 12 ölçüden meydana gelmiştir. Eserin 4. - 8. ve 12. ölçülerinin sonunda 16’lık sus tekniği kullanılmıştır. Tekrar 5. ve 8. ölçü arasında bir defaya mahsus olmuştur. Hicazkar makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesi değil de sol askı kararda bırakılmıştır. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler la bir koma bemol, si bemol, mi bir koma bemol ve fa diyezdir.

Makamın Seyri: “Tiz durak Gerdâniye perdesi civarından seyre başlanır.Bu kısımdaki Hicâz veya Bûselik çeşnileriyle gezinildikten sonra, Gerdâniye perdesinde ya Hicâz veya Bûselik çeşnisiyle yahut da her ikisi ile ayrı ayrı yarım karar yapılır. Sonra ana dizide gerekli asma kararlar da gösterilerek, karışık gezinilip genellikle ana dizi ile veya Râst’ta Hümâyûn dizisiyle Râst perdesinde Zîrgûle’li Hicaz çeşnili tam karar yapılır.”⁴⁶

⁴⁶ Özkan, a.g.e., s. 266.

GÜLLER AÇMIŞ BÜLBÜLE⁴⁷

GÜLLER AÇMIŞ BÜLBÜLE
LÂLE ÂŞIK SÜNBULE
NEDİR BU MİHNET ÇİLE
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

GELDİM YOL AYRIMINA
DÖNMEM DÜNYA MALINA
YÜRÜRÜM CÂNÂNIMA
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

HAKTANDIR GELEN HER ŞEY
ONUNDUR ÜFLENEN NEY
BENDE YOK BAŞKA BİR ŞEY
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

BENİM ÇOKDUR GÜNAHIM
BİTMEZ BİN TÜRLÜ AHIM
DAİM HAKDIR NİYAZIM
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

⁴⁷ Halil Çay, Özel arşiv.

GÜLLER AÇMIŞ BÜLBÜLE

Makam	: Saba
Usul	: Düyek
Güfte	: Dr. Mehmet Gülal
Beste Yılı	: 1989

Saba makamında kaleme alınan “Güller Açmış Bülbüle” adlı eserin usulü düyektir. Eser 2 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 4 ölçüden ibaret olan eser toplamda 8 ölçüden meydana gelmiştir. 4. ve 8. ölçülerde “şükür elhamdülillah” lafzının tekrarı eserin kendi özelliğindedir. Saba makamında bestelenen eserin durağı düğah perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve re bir koma bemoldür.

Makamın Seyri: “Çârgâh perdesi civarından, bazan da durak perdesinden seyre başlanır. Çârgâh perdesi eksen olmak üzere diziyi meydana getiren çeşnilerde ve bütün dizide karışık gezinilir. Bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterilir ve güçlü Çârgâh perdesinde Zirgüle’li Hicaz çeşnili yarım karar yapılır. Sonra yine karışık gezinilip Dügâh perdesinde Sabâ dörtlüsüyle tam karar yapılır.”⁴⁸

⁴⁸ Özkan, a.g.e., s. 372.

MEBDE-İ ÂLEM SENİN NÛRUNDUR EY NÛR-İ MÛBİN⁴⁹

MEBDE-İ ÂLEM SENİN NÛRUNDUR EY NÛR-İ MÛBİN
HEP SENİN NÛRUNDAN OLDU ENBIYA-Û MÛRSELİN
MERHABA YÂ FAHR-İ ÂLEM RAHMETEN Lİ'L-ÂLEMİN
MERHABA YÂ NÛR-İ AKDEM YÂ ŞEFİÂ'L-MÛZNİBİN

⁴⁹ Halil Çay, Özel arşiv.

MEBDE-İ ÂLEM SENİN NÛRUNDUR EY NÛR-İ MÛBİN

Makam	: Saba
Usul	: Düyek
Güfte	: Şemsi-i Mısri Hz.
Beste Yılı	: 1999

Saba makamında kaleme alınan “Mebde-i Âlem Senin Nûrundur Ey Nûr-i Mübin” adlı tevşîh⁵⁰ 4 bölümden oluşmaktadır. Eserin usulü düyektir. Her bölümü 4 ölçüden ibaret olan eser toplamda 16 ölçüden meydana gelmiştir. Eserin 1. - 2. - 6. - 7. - 9. - 11. - 14. - 15. ölçülerinin başında 8’lik sus tekniği kullanılmıştır. Eserdeki dönüşler eserin kendi özelliğinden olmayıp dönüş tekniğinin tezahürüdür. Saba makamında bestelenen eserin durağı düğâh perdesidir Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bemol ve re bir koma bemoldür.

Makamın Seyri: “Çârgâh perdesi civarından, bazan da durak perdesinden seyre başlanır. Çârgâh perdesi eksen olmak üzere diziyi meydana getiren çeşnilerde ve bütün dizide karışık gezinilir. Bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterilir ve güçlü Çârgâh perdesinde Zirgûle’li Hicaz çeşnili yarım karar yapılır. Sonra yine karışık gezinilip Dügâh perdesinde Sabâ dörtlüsüyle tam karar yapılır.”⁵¹

⁵⁰ Sözlükte “süslemek, düzenlemek” anlamındaki tevşîh, Türk dinî mûsikisinde mevlid ve mi‘râciyye gibi büyük formda ve uzun eserlerin bölümleri arasında okunmak üzere bestelenmiş, güfteleri Hz. Peygamber’i konu alan ilâhilere verilen addır. Bölümleri süsleyerek renklendirdiği için bu adla anılmış olmalıdır. (Nuri Özcan, “Tevşîh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41:48*

⁵¹ Özkan, a.g.e., s. 372.

ÂŞIKI YEZDAN ZİKREDER DÂİM⁵²

ÂŞIKI YEZDAN
ZİKREDER DÂİM
TÂLİB-İ İRFAN
ZİKREDER DÂİM

AĞLAYAN GÖZLER
MEVLÂYI ÖZLER
HİKMETLİ SÖZLER
ZİKREDER DÂİM

AÇARKEN GÜLLER
COŞAR BÜLBÜLLER
SONRA SÜNBÜLLER
ZİKREDER DÂİM

TEVHİD NİDÂSI
KUR'AN SEDÂSI
ULVİ EDÂSI
ZİKREDER DÂİM

HAKKIN GEDÂSI
ZİKREDER DÂİM
HAK LÂ İLÂHE
İLLÂLLAH ALLAH

⁵² Halil Çay, Özel arşiv.

ÂŞIKI YEZDAN ZİKREder DAİM

Makam : Nihavend
Usul : Sofyan
Güfte : Ali Ulvi Kurucu
Beste Yılı : 2000

Nihavend makamında kaleme alınan “ÂŞIKI YEZDAN ZİKREder DAİM” adlı eserin usulü sofyanıdır. Eser 2 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 4 ölçüden ibaret olan eser toplamda 8 ölçüden meydana gelmiştir. Eser 5 kıtadan ibarettir. Eserde 4. - 5. ve 8. ölçülerde dönüş tekniğı kullanılmıştır. 2.- 4.- 8. ölçülerde tekrar eden “Zikreder daim” lafzı dönüş tekniğinden dolayı olmayıp eserin kendi özelliğindedir. Sabâ makamında bestelenen eserin durağı Râst perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereğı kullanılan sesler si bemol ve mi bemoldür. Eser “Lâ ilâhe illâllah” lafzı ile bitmiştir.

Makamın Seyri:”Güçlü civarından seyre başlanır. Eğer çıkıcı veya inici olarak başlanmışsa hemen güçlüye yönelinir. Diziyi meydana getiren çeşnilerde karışık olarak gezinildikten sonra, güçlü Nevâ perdesinde yarım karar yapılır. Elbette bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterilir. Nihâyet yine karışık gezindikten ve istenirse genişlemiş bölgelerde de dolaşıdıktan sonra Râst perdesinde Bûselik çeşnişile ve genellikle yedenli tam karar yapılır.”⁵³

⁵³ Özkan, a.g.e., s. 236.

EVVEL TEVHİDİ ZİKRET⁵⁴

EVVEL TEVHİDİ ZİKRET
SONRA CÜRMÜNÜ FİKRET
VAR YOLUNA DOĞRU GİT
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

BİR ZÂTI KÂMİL ARA
GEZME TOZMA AVÂRE
TAMAM SIRA BU SIRA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

GAFLET İLE ÇALIŞMA
ÇOK GEZMEYE ALIŞMA
KEM GÖZLERE KARIŞMA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

RUYANA YALAN KATMA
ELDEN SÖZ ALIP SATMA
CELLÂD ÖNÜNE YATMA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

HER SÖZDE İNAD ETME
HER MEZBELEDE BİTME
SAPA YOLLARDAN GİTME
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

DOSTUNDA KUSUR GÖRME
AK YÜZE KARA SÜRME
BAŞINA ÇORAP ÖRME
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

HAYRIN BİR İSE BİNLE
VAKTİ SEHERDE İNLE
PEND-İ VEFÂ'YI DİNLE
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

ALLAH ALLAH İLLÂLLAH LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
ALLAH ALLAH İLLÂLLAH MUHAMMED RESULULLAH

⁵⁴ Halil Çay, Özel arşiv.

EVVEL TEVHİDİ ZİKRET

Makam	: Nikriz
Usul	: Nim Sofyan
Güfte	: Şeyh Vefa Hz.
Beste Yılı	: 16.04.1987

Nikriz makamında kaleme alınan “EVVEL TEVHİDİ ZİKRET”⁵⁵ adlı eserin usulü Nim Sofyandır. Eser 7 kıtadan ibarettir. Eser toplamda 32 ölçüden meydana gelmiştir. 4. - 8. - 12. - 16. - 20. - 24. - 28. ölçülerdeki “derviş olayım dersin” cümlesi dönüş tekniğinden kaynaklanmayıp eserin kendi özelliğinden tezahür etmiştir. 21. ölçüden itibaren “kelime-i tevhid” neşredilmiştir. Nikriz makamında bestelenen eserin durağı râst perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol, do diyez ve fa diyezdir.

Makamın Seyri: “Güçlü Nevâ perdesi civarından veya bazen de Nîkrîz beşlisinin seslerinden seyre başlanır. Makamı meydana getiren çeşnilerde karışık gezinildikten sonra, güçlü Nevâ perdesinde yarım karar yapılır. Bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterildikten sonra Râst perdesinde Nîkrîz, bâzan Râst çeşnisiyle yedenli tam karar yapılır.”⁵⁶

⁵⁵ Halil Çay’ın ilk bestesi “Evvel Tevhidi Zikret Sonra Cürmünü Fikret” isimli eserdir. Bu eser 1991 senesinde İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu (İTTMT) tarafından okunmuştur. Sözleri Şeyh Ebu- l Vefa hazretlerine aittir. Halil Çay’ın bestelerine göz attığımızda dikkatimizi çeken bir detay vardır ki o da şudur: Halil Çay genelde Bursa da yaşamış yahut bu topraklardan feyz almış üstatların eserleri üzerine çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Söz konusu eserin sözleri daima celalli bir üsluba aittir. Halil Çay ilk eserini Nikriz makamında bestelemiştir. Nikriz makamı tabiatı gereği sert bir okunuşa sahiptir. Bir hicaz ya da saba makamı gibi yumuşak, naif bir makam değildir. Ülkemizde Batı Anadolu bölgesindeki sert zeybek havaları hep nikriz, hicazkar makamlarından oluşur. Halil Çay’da ilk bestesinde eserin sözlerinin mahiyeti gereği Nikriz makamını icra etmeye çalışmıştır.

⁵⁶ Özkan, a.g.e., s. 414.

ŞÜKÜR ALLAHA EY DOSTLAR⁵⁷

ŞÜKÜR ALLAHA EY DOSTLAR
ERİŞDİK ORUÇ AYINA
Kİ MÜ'MİNE HİDÂYETDİR
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

UMARIZ OL GANÎ ALLAH
CEMÂLİN GÖSTERE BİZE
SENÂ'LAR EDERİZ HAKK'A
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

GARİP ÜFTÂDEYE YÂ RABB
CEM'İ EHL-İ İMÂN İLE
ORUCUN NÛRUNU VERGİL
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

⁵⁷ Halil Çay, Özel arşiv.

ŞÜKÜR ALLAHA EY DOSTLAR

Makam	: Evç
Usul	: Düyek
Güfte	: Hz. Üftade Hz.
Beste Yılı	: 1998

Evç makamında kaleme alınan “ŞÜKÜR ALLAHA EY DOSTLAR” adlı eserin usulü düyektir. Eser tek bölümden oluşmaktadır. 3 kıtadan ibaret olan eser toplamda 8 ölçüden meydana gelmiştir. 2. -4. -8. ve 12. ölçülerdeki lafızların tekrarı eserin kendi özelliğindedir. Evç makamında bestelenen eserin durağı Irâk perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol ve fa bakiye diyezdır.

Makamın Seyri: “Güçlü Eviç perdesi civarından seyre başlanır. Bu tîz bölgede gezinildikten sonra Eviç perdesinde Segâh çeşniyle yarım karar yapılır. Sonra Nevâ perdesinde Râst çeşniyle kısaca düşülür ve hemen Acem perdesi yakalanarak yine Nevâ perdesinde Bûselik çeşniyle asma karar yapılır. Bu şekilde Uşşâk makamı dizisine geçilmiş olur. Yerindeki Uşşâk dizisinde gerekli asma kararlar belirtilerek, belirgin bir şekilde dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde Uşşâk çeşniyle asma karar yapılır. Nihayet Irâk perdesindeki Segâh dörtlüsüne geçilir. Irâk perdesinden Segâh perdesine sıçramalar yapılabilir. Çünkü Irâk ve Segâh perdeleri arası 22 koma tam dörtlüdür. En sonunda Irâk perdesinde Segâh çeşniyle yedenli tam karar yapılır.”⁵⁸

⁵⁸ Özkan, a.g.e., s. 479.

NÂR-I AŞKINLA GAFLETTEN⁵⁹

NÂR-I AŞKINLA GAFLETTEN
UYANA GELDİM YÂ HABİB
CEMÂLİNİN MEFTUNUYUM
SEYRÂNA GELDİM YÂ HABİB

HAK MUHAMMED MUSTAFASIN
PENÇE-İ ÂL-İ ÂBÂSIN
KAVL-İ MUHTAR MÜÇTEBÂSIN
İHSÂNA GELDİM YÂ HABİB

KEREM-İ RABBİ CELİLSİN
HAK İLE ZİKR-İ CEMİLSİN
MAZHÂR-İ CÂMÎ HALİLSİN
KURBANA GELDİM YÂ HABİB

ÂYİNE-İ ZÜLCELÂLSİN
NÛR-İ HAKLA PÛR KEMALSİN
MÜRŞİD-İ ZÂT-I CEMÂLSİN
DERMÂNA GELDİM YÂ HABİB

ÂLEMLERİN SEN KÂNISİN
İKİ CİHAN SULTANISIN
ABDAL ZİYANIN CÂNISİN
AMÂNA GELDİM YÂ HABİB

⁵⁹ Halil Çay, Özel arşiv.

NÂR-I AŞKINLA GAFLETTEN

Makam	: Evç
Usul	: Aksak (Yürük)
Güfte	: Ziya Baba
Beste Yılı	: 1997

Evç makamında kaleme alınan “NÂR-I AŞKINLA GAFLETTEN” adlı eserin usulü aksaktır. 5 kıta olan eser 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü 4 ölçüden ikinci bölümü 5 ölçüden ibaret olan eser toplamda 9 ölçüden meydana gelmiştir. Eserin 4. ve 9. ölçülerinin sonunda 16’lık sus tekniği kullanılmıştır. Eserde 2 adet dönüş vardır. Evç makamında bestelenen eserin durağı Irâk perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol ve fa bakiye diyedir.

Makamın Seyri: “Güçlü Eviç perdesi civarından seyre başlanır. Bu tîz bölgede gezinildikten sonra Eviç perdesinde Segâh çeşniyle yarım karar yapılır. Sonra Nevâ perdesinde Râst çeşniyle kısaca düşülür ve hemen Acem perdesi yakalanarak yine Nevâ perdesinde Bûselik çeşniyle asma karar yapılır. Bu şekilde Uşşâk makamı dizisine geçilmiş olur. Yerindeki Uşşâk dizisinde gerekli asma kararlar belirtilerek, belirgin bir şekilde dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde Uşşâk çeşniyle asma karar yapılır. Nihayet Irâk perdesindeki Segâh dörtlüsüne geçilir. Irâk perdesinden Segâh perdesine sıçramalar yapılabilir. Çünkü Irâk ve Segâh perdeleri arası 22 koma tam dörtlüdür. En sonunda Irâk perdesinde Segâh çeşniyle yedenli tam karar yapılır.”⁶⁰

⁶⁰ Özkan, a.g.e., s. 372.

RAHM-EYLE BİZE HER DEM RAHMÂN'Û RAHİM ALLAH⁶¹

RAHM-EYLE BİZE HER DEM RAHMÂN'Û RAHİM ALLAH
VUR YÂREMİZE MERHEM RAHMÂN-Û RAHİM ALLAH
AŞKINLA TESELLİ KIL ZÂTINLA TECELLİ KIL
İHSÂNINI KÜLLİ KIL RAHMÂN-Û RAHİM ALLAH

TEVFİK-İ AMEL EYLE GUFRÂNA MAHÂL EYLE
HER MÜŞKİL-İ HAL EYLE RAHMÂN-Û RAHİM ALLAH
KAHRINLA NİGÂH ETME ÂSİLERİ AĞLATMA
HAKKI KULUN İNLETME RAHMÂN-Û RAHİM ALLAH

⁶¹ Halil Çay, Özel arşiv.

RAHM-EYLE BİZE HER DEM RAHMÂN'Û RAHİM ALLAH

- Makam** : Şehnaz
Usul : Sofyan
Güfte : İsmâil Hakkı Bursevî Hz.
Beste Yılı : 2004

Şehnaz makamında kaleme alınan “RAHM-EYLE BİZE HER DEM RAHMÂN'Û RAHİM ALLAH” adlı eserin usulü sofyanıdır. Eser 4 bölümünden oluşmaktadır. Eser toplamda 12 ölçüden meydana gelmiştir. Eserde 8 adet dolap tekniği kullanılmıştır. Şehnaz makamında bestelenen eserin durağı düğâh perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bir koma bemol, do bir koma diyez, fa bir koma diyezdir.

Makamın Seyri: “Hüseynî perdesi üzerindeki Hümâyün dizisinin 4. perdesi olan güçlü Muhayyer perdesi civarından seyre başlanır. Bu perdenin iki tarafındaki çeşnilerde karışık gezinildikten sonra, Muhayyer perdesinde Bûselik çeşniyle Nîm Şehnâz perdesi yeden olarak kullanılarak yarım karar yapılır. Yine karışık gezinilip ikinci mertebede güçlü Hüseynî perdesinde Hicaz çeşniyle asma karar yapılır ve bu perdedeki Hümâyûn dizisi sonuçlandırılır. Daha sonra yerinde Hicaz dizilerine geçilir. Bu yerindeki Hicaz dizilerinde de karışık gezinilip, gereken yerlerde gerekli asma kararlar gösterildikten sonra Dügâh perdesinde Hicaz ailesini meydana getiren dört diziden biriyle Hicaz çeşnili tam karar yapılır.”⁶²

⁶² Özkan, a.g.e., s. 360.

DİLER İSEN GÖNÜL YÂRİ⁶³

DİLER İSEN GÖNÜL YÂRİ – Kİ DÂİM EYLE GEL ZÂRİ
FENÂYA ER GÖRÜP VÂRİ – DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

Kİ KANLI YAŞ AKIT GÖZDEN – HARÂRETLE ÇIKA SÛZDAN
DEME SİZDEN DÜRÜR BİZDEN - DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

DİLERSEN VUSLATIN YÂRİN – EY ÜFTÂDE BULA CÂNIN
GÖZE GÖRÜNE CÂNÂNIN - DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

⁶³ Halil Çay, Özel arşiv.

DİLER İSEN GÖNÜL YÂRİ

- Makam** : Zavil
Usul : Düyek
Güfte : Şeyh Muhyiddin-i Üftâde Hz.
Beste Yılı : 1994

Zavil makamında kaleme alınan “DİLER İSEN GÖNÜL YÂRİ” adlı eserin usulü düyektir. Eser toplamda 32 ölçüden meydana gelmiştir. Eserin başında ve sonunda senkop tekniği kullanılmıştır. Eserde dönüş yoktur. 17. - 18. - 19. - 20. - 21. - 22. - 23. - 24. - 25. - 26. - 27. - 28. - 29. - 30. - 31. - 32. ölçülerde 8’lik sus tekniği kullanılmıştır. Zavil makamında bestelenen eserin durağı râst perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan ses fa beş koma diyezdir.

Makamın Dizisi: “Râst perdesindeki Çârgâh yani Mâhûr dizisine seyrin ortasında ve sonunda Nikrîz makamı dizisinin eklenmesinden meydana gelmiştir. Bu Nikrîz geçkisi seyrin başında olamaz.”⁶⁴

⁶⁴ Özkan, a.g.e., s. 442.

ÇIKIP HÜCCÂC İLE GİTMEK⁶⁵

ÇIKIP HÜCCÂC İLE GİTMEK
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR
YOLUNDA CÂNI TERKETMEK
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

O YOLLARIN MUGAYLÂNI
ÂŞIKLARIN GÜLİSTÂNI
HİCÂZ'IN YOLU KÂRBÂNI
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

MEDÎNE ŞEHRİNE VARSAM
HABÎB'İN RAVZASIN GÖRSEM
EŞİĞİNE YÜZÜM SÜRSEM
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

GEÇİP OL YÜCE BELLERİ
ÇIKARSAK BAŞA YOLLARI
GÖRÜNSE KÂ'BE İLLERİ
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

NEBÎLERİN NAZARGÂHI
VELÎLERİN KARARGÂHI
GÖRÜRSEM KÂBETULLAHI
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

NİYÂZÎ'YE NASÎB OLSA
VARUP MAKSÛDUNU BULSA
SAFÂ VÜ ZEVK İLE DOLSA
NE GÜZELDİR NE GÜZELDİR

⁶⁵ Halil Çay, Özel arşiv.

ÇIKIP HÜCCÂC İLE GİTMEK

Makam	:Hisarbuselik
Usul	:Raks Aksağı
Güfte	:Niyazi-i Mısri Hz.
Beste Yılı	: 1998

Hisâr Bûselik makamında kaleme alınan “ÇIKIP HÜCCÂC İLE GİTMEK”⁶⁶ adlı eserin usulü raks aksağıdır. Eser 6 kıtadan oluşmaktadır. Eser toplamda 32 ölçüden meydana gelmiştir. Hisâr Bûselik makamında bestelenen eserin durağı düğâh perdesidir

Makamın Seyri: “Tamamen Hisâr makamı gibi seyre başlar ve Hisâr makamının bütün özelliklerini göstererek dolaşılıp, yine Hisâr makamı gibi Hüseyinî perdesi üzerinde, Nîm Hisâr perdesini yeden olarak kullanıp Zîrgûle’li Hicaz çeşniysiyle yarım karar yapılır. Daha sonra yerindeki Hüseyinî dizisine geçilir. Bu dizide de gerekli asma kararları göstererek dolaşıldıktan sonra yerinde Bûselik beşlisine geçilir. Bu beşlinin özellik ve asma kararları gösterildikten sonra, Düğâh perdesinde Nîm Zîrgûle perdesi yeden olarak kullanılarak Bûselik çeşniysiyle Zîrgûle’li tam karar yapılır.”⁶⁷

⁶⁶ Halil Çay söz konusu eseri besteledikten önceki tecrübelerini şöyle anlatmaktadır: “Biz 2007 de hanım ile hacca yazıldık ve 2008 yılında rabbim nasip etti. Tam o sıralarda hanımın dizlerinde ağrı vardı ve doktor 3 ay yürümemeli demişti. Akabinde diyanete gidip erteleme oluyor mu diye sormuş olsam da olumlu bir yanıt alamadık. Üzgün bir şekilde sonraki yıl olacak olan kuraya tekrar kaydımızı yaptırdım ve hanımın duası kabul olmuş olmalı ki tekrar isimlerimiz kurada çıktı. Lakin kendimiz daha hacca gitmemiş iken çoğu kez arkadaşlarımızı hacca uğurlamaya giderdik. İnsanların gözlerine bakardım ve hepsinin gözleri buğulu olurdu. Fakat ben ise hacca giderken heyecanlı ve mutlu olunması gerektiği düşüncesindeydim. Bu gibi birçok uğurlamadan sonra elime Niyâzi Mısri divanından bu nutku şerifi geçti. Bende bu eserde yer alan sözleri görünce hacca gitme hikâyemizde yaşadığımız heyecanı hatırladım ve hisarbuselik makamında bir besteyi bu eserin güftesi ile buluşturdum. Bu eseri ilk defa 2008 de Bursa da seslendirdik. Aynı zamanda Ahmet Özhan bu eseri ilk seslendirenlerdendir. Ardından 2012 yılı UNESCO tarafından Niyazi Mısri yılı seçildi ve bu eser notaları ile birlikte İngilizce, Japonca gibi yabancı dillere de çevrildi. Bu eserde güfte, makam, usul olmak üzere hepsi hareketli ve sevinçli bir mana içermekte ve “oh be ne güzel hacca gidiyoruz düşüncesi” mevcuttur.”

⁶⁷ Özkan, a.g.e., s. 355.

DERD-İ HAKK'A TÂLİB OL DERMÂNE EREM DERSEN⁶⁸

DERD-İ HAKK'A TÂLİB OL DERMÂNE EREM DERSEN
MİHNETLERE RÂGİB OL ÂSÂNA EREM DERSEN

SABRETMEDE EYYÛB OL GAM ÇEKMEDE YÂ'KÛB OL
YÛSUF GİBİ MAHBÛB OL KEN'ÂN'A EREM DERSEN

OD YAK SÎNENİ ÇÂK ET SU GİBİ ÖZÛN PÂK ET
YÛZÛN YERE SÛR HÂK ET UMMÂNA EREM DERSEN

TERK ET KURU DA'VÂYI HEM 'UCB İLE RİYÂYI
MISRÎ KO BU SEVDÂYI SÛBHÂN'A EREM DERSEN

⁶⁸ Halil Çay, Özel arşiv.

DERD-İ HAKK'A TÂLİB OL DERMÂNE EREM DERSEN

Makam	: Şedd-i Araban
Usul	: Sofyan
Güfte	: Niyazi-i Mısri Hz.
Beste Yılı	: 2008

Şedd-i Araban makamında kaleme alınan “Derdi Hakk’a Tâlib Ol” adlı eserin usulü sofyanıdır. Eser 4 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü 4 ölçüden ibaret olan eser toplamda 16 ölçüden meydana gelmiştir. Eserde 4 bölümlük dönüşler vardır ve dönüşler eserin kendi özelliğinden değildir. Şedd-i Araban makamında bestelenen eserin durağı yegâh perdesidir. Bu eserde makamın dizisi gereği kullanılan sesler si bakiye bemol, mi bakiye bemol, fa bakiye diyez, do bakiye diyezdır.

Makamın Seyri: “Tîz durak Nevâ perdesi civarından seyre başlanır. Bu perdenin iki tarafında karışık gezinildikten sonra Nevâ perdesinde Zirgûle’li Hicaz çeşniyle yarım karar yapılır. Daha sonra öteki asma karar perdeleri ve çeşni değişiklikleri gösterildikten sonra, Yegâh perdesinde genellikle yedeni Zirgûle’li Hicaz dizisiyle de kuşkusuz ki karar edilebilir.”⁶⁹

⁶⁹ Özkan, a.g.e., s. 279.

IV. HALİL ÇAY'IN MÛSİKÎ ANLAYIŞINA DAİR DEĞERLENDİRME

İnsanoğlunun daima bedeni ihtiyaçlarını gidermekte olduğu ve buna karşın rûhî ihtiyaçlarını hep ötelediği dünyamızda müzik adına ortaya konan eserlerin de bu ruhsuz anlayıştan uzak bir şekilde tezahür etmesi düşünülemez. Oysaki sağlıklı bireylerin yetişebilmesi için en mühim etkenlerden birisi ruh sağlığıdır. Ruhun gıdası olarak nitelendirilen müziğin ise ruha şifa olacak bir şekilde güftesi ve bestesi ile bütünlük arz etmesi gereklidir. Bunun da edep ve samimi bir aşk ile olabileceğini söyleyebiliriz.

Halil Çay'ın mûsikîye bakış açısından yola çıkarsak, insanlara bazı derin meseleler hakkında açıklamalar yapıldığında karşısındakileri anlayamayabildiklerini ve hatta onların anlatılanı anlamadığı gibi anlatanları suçlayabileceklerini dahi söyleyebiliriz. Lakin bunun üzücü bir durum olmadığını aksine her iki tarafı da düşünmeye sevk ettiğini de unutmamak gerekir. Halil Çay, mûsikînin sadece belirli sözleri belirli makamlarla okumak işi olmadığını inanıyor. Ona göre mûsikî, birtakım hakikatleri aktarmak yahut bu hakikatleri anlayabilmek ve anlatabilmek için açılan bir tefekkür kapısı mahiyetindedir. Dolayısıyla insanı doğru güfte ve doğru beste ile bütünleşik olan mûsikî kanalıyla tefekküre davet etmiş oluyoruz.

A. HALİL ÇAY'A GÖRE GÜFTE UNSURU

Mûsikî eserlerinin en önemli unsurlarından birisi muhakkak ki güftedir. Mûsikî eserlerinde bazen sözlerin derinliği olduğunu düşünür fakat müziğin ise sığı kaldığını yahut tam tersini düşünürüz. Böyle durumlarda ortaya çıkan yavanlık ve uyuşmazlık bizleri mûsikîden keyif almaktan alıkoyduğu gibi ruhumuzu sağlıklı bir şekilde doyurmaktan da geri bırakır. Halil hocamız “ Hangi sözler sizin içinizi hoplatır heyecandırır ise o güfte sizi seçmiştir ve bestelenmek için sizi bekliyordur. Ve ben birçok esere baktığımda İsmail Hakkı Bursevî, Eşrefoğlu Rûmî yahut Niyazi Mısırî gibi şahsiyetlerin bana verdiği lezzeti ve bende uyandırdığı heyecanı göremedim.” diyerek güfte unsurunun sözlerden ibaret olmadığını ifade ediyor.

Ona göre güfte evvela kişinin üzerinde manevi bir işaret ile dikkatleri üzerine çekmeli ve kişinin tefekkürüne vesile olabilecek bir derinliğe sahip olmalıdır. Havadan sudan bahseden sözler dizisine de pek ala güzel ritmik besteler icra edilebilir lakin bunu

dinleyen kişiye bir şey katmadığı gibi o kişiye zarar dahi verilmiş olur. Halil hocamıza göre mûsikî eseri hem güftesi hem bestesi ile kişinin kalbi ile dinleyebildiği bir derinlikte ve fitrata uygun olan eserlerdir.

Ayrıca Halil Çay hocamız üslup ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getiriyor: *“Tekke mûsikîsinin başı zâkirbaşdır.⁷⁰ Konser verecekseniz de kudümzenbaşdır. Kudüm yürütür ağırlaştırır. Batı müziğinde senkop⁷¹ vardır. Tekke mûsikîsinde ise kudüm eşliğindeki vurgular vardır. Tekke mûsikîsindeki senkoplar dışarıdan bakılınca prozodiye uygun değildir fakat eserlerde çok ayrı bir lezzet meydana getirmektedir.”*

⁷⁰ Zâkirbaşılık çok önemli bir görevdir. Zâkirbaşı olabilmek için birçok ilâhi bestesini hâfızasında saklamak, geniş bir mûsikî kültürüne, pürüzsüz bir sese, bunların yanında iyi bir idare kabiliyetine sahip olmak gerekir. Zikir esnasında okunacak ilâhilerin hangi tür zikre uygun düşeceğinin tesbit edilmesi, bu eserlerin zikir nitelikleri, ayrıca günün özellikleri göz önüne alınarak seçilmesi zâkirbaşının görevleri arasındadır. (Nuri ÖZCAN, “Tekke Mûsikîsi”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40: 384-385

⁷¹ Müzikte, her örüntünün ilk aksanlı vuruşu başlangıç vuruş olan kuvvetli zaman (downbeat) (bkz. orkestra şefinin elinin inişi) ile başlar. Bazı eserler ise zayıf vuruşla başlar (upbeat). Zayıf vuruşla başlama durumu “eksik ölçü” olarak adlandırılır. Besteciler sürekli eşit aralıklarla tekrarlanan kuvvetli zamanı monotonluktan uzaklaşmak için çeşitli yollar geliştirmişlerdir. En bilinen teknik, kuvvetli zamanın normal düzeninin kasıtlı olarak değişikliğe uğratılıp bozulduğu durum olan senkoptur. (Elif Tekin GÜRGEN, “Müziğin Temel Bileşenleri Ve Müzik Dinlemenin Kavramsal Boyutu” İzmir, Ulakbilge, 2015, Cilt 3, Sayı 5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAZI İLİM ADAMI, SANATÇI VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİN HALİL ÇAY HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

A. KUTSİ SEZGİN (Neyzen)⁷²

Mûsikî bir nimettir hüsnü istiğmal gerektir der Bekir Sıtkı Sezgin. 1971 yılında mûsikî hayatına Hafız Mehmet Bey ile başlayan ağabeyimiz Halil Çay Bey uzun çalışmalardan ve meşakkatli yollardan geçtikten sonra 1987 yılında İstanbul'da merhum babam Bekir Sıtkı Sezgin ile tanışır ve ondan kısa bir müddet feyz alır. Bu meyanda Bursa'da Belediye Konservatuarının ilk kurucu üyelerinden olur. Aynı zamanda yine merhum bestekârlarımızdan Bursalı İsmail Baha Sürelsan ile çalışma fırsatı bulur. 1980'li yılların sonlarına doğru Sefer Efendi ile tanıştıktan sonra Bursa'da bir tasavvuf mûsikîsi korosu kurmayı amaçlar ve bu amaç doğrultusunda çalışmalarına başlar. O günden bugüne bu şerefli, vefalı ve yılmadan geçirdiği ömrünü bu medeniyetin, bu kültürün hizmetine fi sebilillah harcamaktadır. İnşallah uzun yıllar daha bu yola hizmet etmesini canı gönülden bir kardeşi ve dostu olarak cenab-ı hakktan niyaz ediyorum.⁷³

B. DOÇ. DR. MEHMET BEDRİ MERMUTLU (Öğretim Üyesi, Müzikolog, Şair)⁷⁴

Davud Peygamber'in melekler âleminden aldığı sesi dünyamıza saldıği günden beri bu sesin rezonansı topraklarımızı ve günümüze kadar gelen zamanı titretmeye devam etmiştir. Bursa da, gözü ve kulağı güzelliklere açık olan diğer mübarek şehirlerimiz gibi bu sesi duymuş ve asırlar boyu kendi diliyle yeni nağmelerle tekrarlamıştır. Şemsi-i Rumî'den başlayarak Sekban, Ubeyd, Nizameddin Efendi, Münadi Ahmed, Kalburîzade, Çatalsakal, Sofizade, Âmâ Sadık gibi namlı üstadlar eliyle bu kutlu şehir, bir mûsikî sağanağı altında mesut zamanlar yaşamıştır.

Osmanlı devri mûsikîşinaslarına ait en geniş biyografik kaynakların Bursa mûsikîşinaslarına dair olması, bu şehrin mûsikî alanında önalmiş olduğu durumun açık bir göstergesidir.

Bursa'da tekke geleneği içinde gelişerek hayat bulan ve hayatın diğer alanlarına da ses veren geniş mûsikî üretimi, tekke ile işbirliği sayesinde elde ettiği bu avantajı

⁷² Neyzen

⁷³ Halil Çay hakkında yazdığı özel yazı.

⁷⁴ İstanbul Ticaret Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

yüzyıllar boyunca çok iyi değerlendirdi. Tekkelerin kapatılmasından sonra iştihar eden değerli mûsikîşinaslarımızın dahi bir nispette tekke kûltürüne bulaşmış isimler olduklarını biliyoruz. Mehmed Baha Pars, İsmail Baha Sürelsan bu meyanda ilk akla gelen Bursalı isimlerdir. Zamanımızda bu geleneğin yetkin bir ismi olarak gördüğümüz Halil Çay Beyefendi de ismi ve eserleriyle Bursa'nın ötesine taşmış bir kûltür ve sanat değerimizdir.

Halil Çay hoca bir okuyucu, bir bestekâr, bir udi, bir kudumzen, bir hoca ve bir topluluk yöneticisi olarak mûsikî faaliyetlerinin hemen her kolunda başarısını ispatlamış olmakla mümtazdır. İsmail Hakkı Bursevi'den bestelediği Kürdi ve Hüzzam ilahiler, Niyazi Mısri'den bestelediği Şeddiaraban, Muzaffer Ozak'tan bestelediği Hüseyni, Üftade Hazretlerinden bestelediği Zavil ilahiler bu vadide bestekârımızın ilk çırpıda sayabileceğimiz eserleridir. Özellikle Hüdayî hazretlerine ait nutuk üzerine bestelemiş olduğu Muhayyer Kürdi ilahi dinî mûsikî repertuvarımızın çok güzide bir eseri olarak bu mûsikî var oldukça dinlenecek nitelikte bir şaheserdir. Eserin kıvraklığı içerisinde gösterdiği hakimiyet ancak bu mûsikîyi hakkıyla içselleştirmiş bir bestekâra işaret eder.

Halil Çay, bütün bunların yanında ve ötesinde, örneği tükenmekte olan kâmil insan tipinin aramızda bir mücevher gibi ışıldayan numunesidir. Şairi 'Hani Yunus Emre ki kıyında geziyordu' diye uzaklara baktıran özlem, bizler için de geçerlidir. Bursa şehrimizin iklimini yoğuran Hazreti Emir, Hazreti Üftade, İsmail Hakkı Bursevi, Ahmed Gazzi, Şemseddin Mısri gibi yüce simaların geşt ü gûzar ettikleri Bursa, bir mazi şehri olmuştur. Yirminci yüzyılın hicapsız vukuatı yeni Bursevîlerin, Gazzîlerin, Mısrîlerin yolunu katran dökerek kapatmıştır. Şimdi sadece bu büyüklerimizi bilen ve onlardan bir koku, bir ses getiren insan arıyor, bu kadarını bulmakla bile müteselli hatta bahtiyar oluyoruz. Halil Çay misali şahsiyetlerin kıymetine ayrıca bu nokta-i nazardan itibar etmek gerekir. Her türlü irtibatsızlıkla koparıldığımız klasik zaman büyüklerimizin eserlerini ve isirlerini ruhumuza üfleyen Halil Çay gibi elçiler, bizi kirlenmiş zamanımızdan temiz ufuklara kanatlandıran kutlu bir cehdin sessiz kahramanlarıdır.

Halil Çay'ı özel kılanın, yaptığı işle yaşantısını birbirine akord etmiş olması olduğunu söyleyen Bedri Mermutlu, sözlerine şöyle devam etti: “Yaptığı bestelerin

sözlerini kalbinin damarlarında dolaştırdıktan sonra, onları terennümüyle yeniden bir çiçek gibi açtırmış ve bize bir buket halinde sunmuştur. Yaşayarak besteleyen, yaşadığını besteleyen, eserleriyle bütünleşik, sun‘iyattan uzak bir sanatkâr görmek isteyenlere Halil Çay’ı işaret ederiz.

Mûsikî camiası içerisinde bulunanlar daima varta dediğimiz riskli durumlarla karşı karşıya kalırlar. İnsan ruhunu eğiterek onu fazilete doğru yükseltmesi mûsikîden beklenen asıl gaye iken aksine olarak bencillik, kibir, şımarıklık, kıskançlık gibi vartalar bu sanat dalının bilhassa zamanımızda faaliyet gösteren mensuplarında sıklıkla tezahür eden arızalardır. Böyle bir namüsaid ortamda steril bir şekilde var olmasını ve ayakta durmasını bilen ve kendi mesai çevresini de dezenfekte ederek sanatın hastalıklı taraflarından uzak tutan erdemli bir sanatın insanıdır Halil Çay. Gönlüne ektiği ve gönlünde büyüttüğü marifet fidanının gölgesi görünmez bir fanus gibi onu hoyrat kalabalıkların üzerine sıçratacağı hamlıklardan korur. Yüzünde bize ait olan bir asil hüznün çizgileri içinden pembe bir gül gibi açan arifane tebessümü başında arakıyesi, sırtında haydarisiyle onu 18.yüzyılın içinden çıkıp gelmiş bir hikmetizade dervişi gibi tasavvur edebilirsiniz. Aldığı sağlam maneviyat terbiyesi ile Halil Çay çarşıda dolaştığı, çayhanede oturduğu, konserde bulunduğu zamanlarda bile bir yüce huzurda gibidir. Sanki hiç bitmeyen bir namazdadır. İcra ettiği eserlerin samiamıza verdiği lezzet gibi Halil Çayın kişiliği de seyrettiğimiz mücessem edep de o kadar dilavizdir. Genc-i mutalsam sarayların avlusunda, yüksek kasırların çardaklarında aranılmaz. Allah bize şah damarımızdan daha yakın olduğu gibi alemin asla tehi kalmadığı Allah adamları da bize komşumuz kadar hatta komşumuzdan da yakında olabilmektedirler. Dinî terbiye epistemik, etik ve estetik değerleri birleştirme eylemidir. Sanatın değeri ahlakın içinde, ahlakın değeri hakikat bilgisinin içinde aranırsa ancak bu terbiye elde edilmiş olur. Halil Çay hocamızın şahsında bu bütünlük örneğini zamanımıza taşımış olarak görmek, gönlümüzü titreten bir hürmetle bizi hocamız karşısında eğilmeye sevk ederken kendi kamil insan tipimizin en umutsuz zamanlarda bile var olabileceğini de göstererek gelecek zamanlara ait ümitlerimizi tazelemektedir.

Tekrar mûsikîye dönerek bir mûsikî nüktesiyle sözlerime hitam vermek isterim. Soyadı kanunu çıktığı zaman herkes kendine bir soyadı bulmaya çalışırken o zamanki

meşhur bestekârlarımız da tabii olarak bu arayış içinde olurlar. Dönemin güfte şairi ve bir edebiyat hocası olan **Vecdi Bey** kendisi için “Bingöl” soyadını alır. Selahattin Bey, Sadettin Bey ve Mustafa Nafiz Bey’le birlikte sohbetinde olduğu bir gün ona, 'Vecdi Bey, sen edebiyat hocasıydın, bu işlerden anlarsın; bizlere soyismi olarak ne tavsiye edersin?’” diye sorduklarında Vecdi Bey de, 'Ben Bingöl soyadını aldım, size de bu minval üzere birer isim bulabiliriz. Her biriniz mûsikîmizin kaynağı, pınarı, ırmağı mesabesinde kimselersiniz. Binaenaleyh birinizin soyadı Kaynak, birinizin Pınar, öbürünüzün de Irmak olsun!' der. Böylece Sadettin Kaynak, Selahattin Pınar ve Mustafa Nafiz Irmak isimleri ortaya çıkar.

Bu dört soyadının yanına Bursa’ımızdan da Çay soyadını ilave etmek pek de hoş bir tevafuk olur. Bursa’nın şırıl şırıl akan Nilüfer çayına ahenk ederek ruhumuzu dinlendiren besteler ve mûsikî meşkleri yapan üstad Halil Çay’ın adını bundan böyle Kaynak, Pınar, Irmak isimleriyle birlikte hatırlayabiliriz.⁷⁵

C. DR. MEHMET GÜLAL (Halil Çay’ın Arkadaşı)⁷⁶

Bizler Bursa’da tasavvuf mûsikîsini rabbimizin lütfu ile 1987 yılında Tanju Pala, Halil Çay, İbrahim Benlioğlu, Enver Aydın, Murat Topuzoğlu ve daha birçok arkadaşımız ile Dikmen Otel’inde bir iftar buluşmasında planladıktan sonra icra etmeye başlamış olduk. Tanju Pala ve İbrahim Benlioğlu kısa süreli Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğuna başkanlık etmişlerdi. Fakat Halil Çay hocamız 15 yıldan fazla Tasavvuf Mûsikîsi Topluluğuna başkanlık etmiştir. Gerçekten çok büyük emekler vermiştir. İnşallah bundan sonra da daha güzel eserler ve daha güzel besteler yapacaktır. Halil Çay hocamız şükürler olsun ki benim de birkaç güftemi besteledi. Bu sebepten kendisine şükranlarımı sunarım. Halil Çay tasavvuf mûsikîsi sahasında önemli bir yere sahip olan gönül ehli bir derviş olarak çok müstesna bir yere sahiptir.

⁷⁵ Halil Çay hakkında yazdığı özel yazı.

⁷⁶ Halil Çay’ın Seyid Usûl Dergahi’ndan arkadaşı

D. MURAT TOPUZOGULLARI (Halil Çay'ın Arkadaşı)⁷⁷

Biz olayın mutfağındaydık. Halil Çay hocam zaman zaman çok serttir. Benim görevim koroda tansiyonu düşürmek üzerindeydi diyebiliriz. 30 yıla yakın zamandır Halil hocamızın bizlere okuttuğu eserler hiç duyulmamış eserlerden meydana geldiği için birçok insan birçok eseri ilk kez bizim koromuz sayesinde duymuştur. Dolayısıyla işimiz zordu. Bizler gündüzleri maişet için başka işlerimizle meşgul oluyorken salı akşamları Seyyid Usûl Dergahı'nda toplanır yaklaşık bir buçuk saat meşk ederdik. Bu sürenin içerisinde birçok kez hocamızın tansiyonunu yükseltirdik ve ben de onu ve ekip arkadaşlarımı güldürmek ve sakinleştirmek için bir takım davranışlar sergilerdim. Şunu belirtmem gerekir ki Halil Çay hocamızın bu sertliği asla nefsinden ötürü değil işi doğru yapmak ve doğru anlatabilmek gayesindendi. Ben her hafta notaların fotokopilerini çekip korodaki arkadaşlara dağıtırdım. Dolayısıyla sürekli notaları toplar ve kaybolmasını engellemeye çalışırdım. Halil Çay ile birlikte vakit geçirmek benim için bir şanstı. Hani insanlar derler ya başka bir yol da olabilirdi diye bende iyiki bu yolda yürümüşüm ve iyiki değerli hocamızı ve ekip arkadaşlarımızı tanımışım diye şükrediyorum. Konser zamanı geldiğinde çok stresli bir hal alırdı bizleri fakat çalışmalarımızda her daim şen sakrak ve eğlenceli bir hal ile vakit geçirirdik. Halil Çay benim hem hocam hem de arkadaşımıdır. Onunla birlikte edindiğimiz tüm tecrübeler benim kişisel gelişim sürecimde büyük bir etkiye sahiptir.⁷⁸

E. MAKBULE SAYAR (Halil Çay'ın Kızı)⁷⁹

Bizler onun evladı olarak Halil Çay'ın hayata bu kadar güzel bakışı sayesinde var olduk. Bir bestekâr olarak ince ruhlu, bize hep hassas terazide durmayı öğretti. O ailemizin destek veren güçlü direğidir. Daima ona dayanır, ona güvenir ve ondan dua bekleriz. Çocukluğumuz ve ilk gençlik yıllarımızda onun annem ile kurduğu sevgi dolu yuvada büyüdük. Babam daima bize geleneğimizi güzel yanlarıyla yaşatmayı öğütlemiştir. İnsanları yüce yaratandan ötürü koşulsuz sevmeyi, onun rızasına uygun yaşamayı, bencil değil de sencil olmayı ondan öğrendik. Onlar sayesinde ayaklarımız üzerinde dik durmayı, zorluklarla başa çıkmayı öğrendik ve hala öğrenmeye devam

⁷⁷ Halil Çay'ın Seyyid Usûl Dergahı'ndan arkadaşı

⁷⁸ Halil Çay hakkında yazdığı özel yazı.

⁷⁹ Halil Çay'ın büyük kızı

ediyoruz. Elhamdülillah bizler de yuvalarımızı kurduk ve aile sahibi olduk. Şimdi babamız ve annemizden gördüğümüz terbiyeyi gelecek nesillerimize sevdirebilir ve uygulatabilirse ne mutlu bize. Bu yüzden onlara minnettarız. Şükran borçluyuz. İki cihan da onlardan razıyız ve acizane duacılarıyız. Ailesi olan bizler gerçek dostları, arkadaşları, onun sağlık, başarı ve huzur içinde rıza-i ilahiye uygun uzun bir ömür sürmesi için dua ediyoruz. Böylece Bursa'lı bir bestekâr olarak daha nice gönlü hoş eden besteler yapabilsin ve o da bizden hayır dualarını eksik etmesin.⁸⁰

⁸⁰ Halil Çay hakkında yazdığı özel yazı.

SONUÇ

Halil Çay, günümüz Türk Din Mûsikî alanında besteleri ile mühim bir yere sahip olan sanatkârlardan birisidir. Türk mûsikîsine kazandırdığı besteleri ve mûsikî ile ilgili yaptığı çalışmaları bu kültürün devamlılığı açısından büyük bir önem arz etmektedir.

“Halil Çay’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri” konulu çalışmamızda, Halil Çay’ın hayatına dair kapsamlı bir bilgiyi kendisinin sözlü ifadelerinden ve onu tanıyanların ifadelerinden yola çıkarak sunmaya çalıştık. Bestekârımızın Türk mûsikîsi sahasında kaleme almış olduğu her formdaki eserini araştırma yöntemi çerçevesinde tesbit ettik ve güfteleri ile birlikte tam liste halinde tezimizde paylaştık.

Bestelerini büyük ölçüde Bursa’da yaşamış olan ilim adamlarının divanlarından yola çıkarak meydana getirmiş olan Halil Çay’ın hemen hemen tüm eserleri dînî bir forma sahiptir. Kendisinin bir eseri bestelemeye karar vermesinde etkili olan unsurun, o güftenin tefekküre davet etme özelliğine sahip olması olarak bilinmesinde fayda görüyoruz. Dolayısıyla üzerinde incelemeler yaptığımız bestelerin derin manalar içermekte olduğunu ve kişiyi detaylı düşünmeye sevk ettiğini ifade etmek isteriz.

Halil Çay’ın bestelediği eserlerine bakıldığında kimi zaman sert kimi zaman yumuşak, kimi zaman coşku dolu bir üslup kullandığını görmekteyiz. Buna örnek olarak sözleri daima celalli bir üsluba ait olan ve aynı zamanda ilk bestesi olan -Evvel Tevhidi Zikret- isimli eseri nîkrîz makamında bestelemiştir. Kimi zaman ise bir hicaz - Hazer Kıl Kıрма Kalbin Kimsenin Canın İncitme- ya da saba makamı - Güller Açmış Bülbüle- gibi yumuşak, naif bir makamı tercih etmiştir.

Her ilahinin bir ayet yahut bir hadîsi şerifi açıklamak için yazılmış şiirler olduğunu ifade eden Halil Çay bu düstûr üzere güftelerini seçmiş ve hislerini yansıtmıştır. Buna örnek olarak güftesi Eşrefoğlu Rûmî^ye ait olan “Her Kim Der ise Daim Lâ İlâhe İllâllah” isimli hicaz ilahinin “La Havfün Ola Şanı” mısrasında anlatılmak istenenin Yunus Sûresi’nin 62. ayetinde ifade edilen manaya işaret ettiğini verebiliriz.

Yaptığımız bu incelemeler sonucunda görüyoruz ki Türk mûsikîsi içerisinde güfte ve beste unsurunu prozodiye uygun olarak bütünleşik bir yapı içerisinde değerlendiren bestekârlar günden güne azalmaktadır. Günümüzde Halil Çay gibi bestekârlar bu hususta bir örnek teşkil ediyor olsa da gelecekte bu sahada çalışmalar yapan kişilerin daha fazla olması ve mûsikîmize kazandırılması en büyük arzumuzdur.

KAYNAKLAR

- ÇAM Nusret, *İslam'da Sanat, Resim ve Mimari*, Elektronik İletişim Ajansı Yayınları, Ankara, 1994
- GÜLAL Mehmet, Halil Çay adına yazmış olduğu özel yazı, Bursa 29.11.2014
- GÜRGEN Elif Tekin, “Müziğin Temel Bileşenleri Ve Müzik Dinlemenin Kavramsal Boyutu” *Ulakbilge*, 2015, Cilt 3, Sayı 5, İzmir
- KAPLAN Zekâi, *Dînî Mûsikî Dersleri*, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1991
- KARAKAYA Fikret, “UD”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), C.42, ss. 39-41
- KARANFİL Serhat, Halil Çay ile söyleşi, Bursa, 22 Mart 2019
- KÖPRÜLÜ Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1984
- MERMUTLU Mehmet Bedri, Halil Çay adına yazmış olduğu özel yazı, Bursa 29.11.2014
- MÜLAYİM Selçuk, *Sanata Giriş*, 2. bsk., Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1994
- ÖZCAN Nuri, “Tekke Mûsikisi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 384-385
- ÖZCAN Nuri, “Tevşih”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 2012, ss. 41:48
- ÖZKAN İsmail Hakkı, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1987

- SAYAR Makbule, Halil ay adına yazmış olduğu özel yazı, Bursa
29.11.2014
- SEZGİN Kutsi, Halil ay adına yazmış olduğu özel yazı, Bursa 29.11.2014
- TANRIKORUR Cinuçen, *Osmanlı Dönemi Türk Msikisi*, Dergâh
Yayınları, İstanbul, 2005
- TOLSTOY Lev Nikolayeviç, *Sanat Nedir?*, ev. Baran Dural, şule
Yayınları, İstanbul, 1992
- TOPUZOĞULLARI Murat, Halil ay adına yazmış olduğu özel yazı, Bursa
29.11.2014
- ULUDAĞ Süleyman, *İslâm Açısından Msik ve Sem*, Uludağ Yayınları,
Bursa, 1992
- UNGAY M. Hurşit, “Kudüm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*
(Ankara: TDV Yayınları, 2002) ss. 322-323

EK 1
HALİL ÇAY BESTELERİ

HİSARBÛSELİK İLÂHİ

Usûl : Raks Aksağı

Güfte : NİYÂZÎ-I MISRÎ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

ÇIKIP HÛCCÂC İLE GİTMEK
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR
YOLUNDA CÂNI TERKETMEK
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

O YOLLARIN MUGAYLÂNI
ÂŞIKLARIN GÛLİSTÂNI
HİCÂZİN YOLU KÂRBÂNI
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

MEDİNE ŞEHRİNE VARSAM
HABİBİN RAVZASIN GÖRSEM
EŞİĞİNE YÜZÜM SÜRSEM
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

GEÇİP OL YÜCE BELLERİ
ÇIKARSAK BAŞA YOLLARI
GÖRÜNSE KÂBE İLLERİ
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

NEBİLERİN NAZARGÂHI
VELİLERİN KARARGÂHI
GÖRÜRSEM KÂBETULLAHI
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

NİYÂZÎ'YE NASİB OLSA
VARUP MAKSÛDUNU BULSA
SAFÂ VÛ ZEVK İLE DOLSA
NE GÛZELDİR NE GÛZELDİR

KÜRDÎ İLÂHÎ

Usûl : Sofyan

Güfte : İSMÂİL HAKKİ BURSEVÎ
Beste : HALİL ÇAY

HAK KA DÜŞ TÛ YÖ NÛM BE NİM Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE
EH LÛL LÂ HI GÖR NİT Tİ LER ŞOL KEV NEY Nİ TER KET Dİ LER
E ZEL Â LE MİN DEN GEL DİM RA HAT O LUP NE GÜN GÖR DÛM
İ Kİ Cİ HAN HA YÂL İ MİŞ BU HAL KA MEK RU AL İ MİŞ
BU DUR SÖZ ZÛ HA Kİ KU LUN CÛM LE NİZ SAĞ E SEN O LUN

TER KEY LE DİM CÂ NÛ TE NİM Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE
Â HİR HAZ RE TE YET Tİ LER Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE
BU YOL LAR DA GA RİB OL DUM Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE
MAK SÛD O LAN Vİ SÂL İ MİŞ Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE
HIS MU KAV MİM BUN DA KA LIN Gİ DE RİM EL VE DA Sİ ZE

LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH (saz) LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH

LA İ LÂ HE İL LÂL LAH MU HAM MED RE SUL UL LAH

HAKKA DÜŞTÛ YÖNÛM BENİM
GİDERİM ELVEDA SİZE
TERKEYLEDİM CANÛ TENİM
GİDERİM ELVEDA SİZE

EHLÛLLÂHÎ GÖR NİTTİLER
ŞOL KEVNEYNİ TERKETDİLER
ÂHİR HAZRETE YETTİLER
GİDERİM ELVEDA SİZE

EZEL ÂLEMİNDEN GELDİM
RAHAT OLUP NE GÜN GÖRDÜM
BU YOLLARDA GARİB OLDUM
GİDERİM ELVEDA SİZE

İKİ CİHAN HAYÂL İMİŞ
BU HALKA MEKR-U AL İMİŞ
MAKSÛD OLAN VİSÂL İMİŞ
GİDERİM ELVEDA SİZE

BUDUR SÖZÛ HAKKİ KULUN
CÛMLENİZ SAĞ ESEN OLUN
HISMU KAVMİM BUNDA KALIN
GİDERİM ELVEDA SİZE

MUHAYYER İLÂHÎ

Usûl : Sofyan

Güfte : KENAN RIFÂÎ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH HÛ NUR MU HAM MED SÂL LÂL LÂH
GE LİN Â ŞİK YA NA LIM HÛ AŞ KI HER DEM A NA LIM

HAS Bİ RAB Bİ CEL LÂL LAH VİR DİM AL LAH İL LÂL LAH HAYYI HAYYI
CAN Bİ ZE AŞK DIR HEM AN AŞK ME Yİ NE KA NA LIM HAYYI HAYYI

AŞK BE Nİ ET Dİ ZE BUN NE YA MAN MIŞ BU FÛ SUN
KALK SIN HİC RAN A RA DAN VUS LA TIN VER CÂ Vİ DAN

1. 2.

DER Dİ AŞK LA GE CE GÜN EŞ Kİ ÇEŞ MİM OL DU HÛN HAYYI HÛN
MER HA MET ET KENA NA AN Dİ ĞİM BİR YA RA DAN HAYYI DAN

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH NÛR MUHAMMED SÂLLÂLLAH
HASBİ RABBİ CELLÂLLAH VİRDİM ALLAH İLLÂLLAH
AŞK BENİ ETDİ ZEBUN NE YAMANMIŞ BU FÛSUN
DERDİ AŞKLA GECE GÜN EŞKİ ÇEŞM-İM OLDU HÛN

GELİN ÂŞİK YANALIM AŞKI HER DEM ANALIM
CAN BİZE AŞKDIR HEMAN AŞK MEYİNE KANALIM
KALKSIN HİCRAN ARADAN VUSLATIN VER CÂVİDAN
MERHAMET ET KEN'ANA ANDIĞIM BİR YARADAN

MUHAYYERKÜRDİ İLÂHİ

Usûl : Raks Aksağı

Güfte : M. MUHYİDDİN ÜFTÂDE Hz.
Beste : HALİL ÇAY

SA LA DIR MÜ Mİ NE GEL SİN SA LA DIR MÜ Mİ NE GEL SİN
GA RİB ÜF TÂ DE NİN DER Dİ GA RİB ÜF TÂ DE NİN DER Dİ

TE RÂ VİH SÜN NE TİN KİL SİN TE RÂ VİH SÜN NE TİN KİL SİN
CE MÂ LİN İS TE MEK VİR Dİ CE MÂ LİN İS TE MEK VİR Dİ

O RU CUN KAD Rİ Nİ BİL SİN O RU CUN KAD Rİ Nİ BİL SİN
BU YOL DA MUN TA ZİR DER Dİ BU YOL DA MUN TA ZİR DER Dİ

CE MÂ LİN İS TE YİP HAK DAN CE MÂ LİN İS TE YİP HAK DAN

SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH SA LÂ TUL LAH SE LÂ MUL LAH

A LEY KE YÂ RE SÛL AL LAH A LEY KE YÂ HA BİB AL LAH

HAN NÂN AL LAH MEN NÂN AL LAH HAN NÂN AL LAH MEN NÂN AL LAH

YÂ MUH YİD DİN ŞEY EN LİL LÂH YÂ ÜF TÂ DE ŞEY EN LİL LÂH

SALÂDIR MÛMİNE GELSİN
TERÂVİH SÛNNETİN KİLSİN
ORUCUN KADRİNİ BİLSİN
CEMÂLİN İSTEYİP HAKK'DAN

GARİP ÜFTÂDENİN DERDİ
CEMÂLİN İSTEMEK VİRDİ
BU YOLDA MUNTAZİR DERDİ
CEMÂLİN İSTEYİP HAKK'DAN

NİHÂVEND İLÂHİ

Usûl : Sofyan

Güfte : ALİ ULVİ KURUCU
Beste : HALİL ÇAY

Â Şİ KI YEZ DAN ZİK RE DER DÂ İM
AĞ LA YAN GÖZ LER MEV LÂ Yİ ÖZ LER
A ÇAR KEN GÜL LER CO ŞAR BÜL BÜL LER
TEV HİD Nİ DA SI KUR AN SA DA SI

TÂ Lİ Bİ İR FAN ZİK RE DER DÂ İM
HİK MET Lİ SÖZ LER ZİK RE DER DÂ İM
SON RA SÜN BÜL LER ZİK RE DER DÂ İM
UL Vİ E DÂ SI ZİK RE DER DÂ İM

HAK KIN GE DÂ SI ZİK RE DER DÂ İM

HAK LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH AL LAH

ÂŞIKI YEZDAN
ZİKREDER DÂİM
TÂLİB-İ İRFAN
ZİKREDER DÂİM

AĞLAYAN GÖZLER
MEVLÂYI ÖZLER
HİKMETLİ SÖZLER
ZİKREDER DÂİM

AÇARKEN GÜLLER
ÇOŞAR BÜLBÜLLER
SONRA SÜN BÜLLER
ZİKREDER DÂİM

TEVHİD NİDÂSİ
KUR'AN SEDÂSİ
ULVİ EDÂSİ
ZİKREDER DÂİM

HAKKIN GEDÂSİ
ZİKREDER DÂİM
HAK LÂ İLÂHE
İLLÂLLAH ALLAH

NİKRİZ İLÂHİ

Usûl : Sofyan

Güfte : ŞEYH VEFÂ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

EV VEL TEV Hİ Dİ ZİK RET SON RA CÜR MÜ NÜ FİK RET
BİR ZÂ TI KÂ MİL A RA GEZ ME TOZ MA Â VÂ RE
GAFLET İ LE ÇA LIŞ MA ÇOK GEZ ME YE A LIŞ MA
RÛ YA NA YA LAN KÂT MA EL DEN SÖZ A LIP SAT MA
HER SÖ ZE İ NAD ET ME HER MEZ BE LE DE BİT ME
DOSTUN DA KU SUR GÖR ME AK YÛ ZE KA RA SÜR ME
HAY RIN BİR İ SE BİN LE VAK Tİ SE HER DE İN LE

VAR YO LU NA DOĞ RU GİT DER VİŞ O LA YİM DER SEN
TA MAM SI RA BU SI RA DER VİŞ O LA YİM DER SEN
KEM GÖZ LE RE KA RIŞ MA DER VİŞ O LA YİM DER SEN
CEL LAD Ö NÜ NE YAT MA DER VİŞ O LA YİM DER SEN
SA PA YOL LAR DAN GİT ME DER VİŞ O LA YİM DER SEN
BA ŞI NA ÇO RAP ÖR ME DER VİŞ O LA YİM DER SEN
PEN Dİ VE FÂ YI DİN LE DER VİŞ O LA YİM DER SEN

AL LAH AL LAH İL LÂL LAH LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH

AL LAH AL LAH İL LÂL LAH MU HAM MED RE SUL UL LAH

EVVEL TEVHİDİ ZİKRET
SONRA CÜRMÜNÜ FİKRET
VAR YOLUNA DOĞRU GİT
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

GAFLET İLE ÇALIŞMA
ÇOK GEZMEYE ALIŞMA
KEM GÖZLERE KARIŞMA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

BİR ZÂTİ KÂMİL ARA
GEZME TOZMA AVÂRE
TAMAM SIRA BU SIRA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

RUYANA YALAN KATMA
ELDEN SÖZ ALIP SATMA
CELLÂD ÖNÜNE YATMA
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

HER SÖZDE İNAD ETME
HER MEZBELEDE BİTME
SAPA YOLLARDAN GİTME
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

DOSTUNDA KUSUR GÖRME
AK YÜZE KARA SÜRME
BAŞINA ÇORAP ÖRME
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

HAYRIN BİR İSE BİNLE
VAKTİ SEHERDE İNLE
PEND-İ VEFÂ'YI DİNLE
DERVİŞ OLAYIM DERSEN

SABÂ İLÂHÎ

Usûl : Dîyek

Güfte : Dr. MEHMET GÜLAL
Beste : HALİL ÇAY

GÜLLER AÇMIŞ BÜLBÜLE
LÂLE AŞIK SÜNBÜLE
NEDİR BU MİHNET ÇİLE
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

GELDİM YOL AYRIMINA
DÖNMEM DÜNYA MALINA
YÜRÜRÜM CÂNANIMA
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

HAKTANDIR GELEN HER ŞEY
ONUNDUR ÜFLENEN NEY
BENDE YOK BAŞKA BİR ŞEY
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

BENİM ÇOKDUR GÜNAHIM
BİTMEZ BİN TURLU AHIM
DAİM HAKDIR NİYAZIM
ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLÂH

SABÂ TEVŞİH

Usûl : Düyek

Güfte : ŞEMSİ-İ MISRÎ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

MEB DE İ Â LEM SE NİN NÛ
RUN DUR EY NÛ RÎ MÛ BİN
HEP SE NİN NÛ RUN DAN OL DU
EN Bİ YÂ Ü MÛR SE LİN
MER HA BA YÂ FAH RÎ Â LEM
RAH MET EN LİL Â LE MİN
MER HA BA YÂ NÛ RÎ AK DEM
YÂ ŞE Fİ ÂL MÛZ Nİ BİN BİN

MEBDE-İ ÂLEM SENİN NÛRUNDUR EY NÛR-İ MÛBİN
HEP SENİN NÛRUNDAN OLDU ENBİYA-Û MÛRSELİN
MERHABA YÂ FAHR-İ ÂLEM RAHMETEN Lİ'L-ÂLEMİN
MERHABA YÂ NÛR-İ AKDEM YÂ ŞEFİÂ'L-MÛZNBİN

ŞEDD-İ ARABAN İLÂHİ

Usûl : Sofyan

Güfte : NİYÂZİ-İ MISRÎ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

DER Dİ HAK KA TÂ LİB OL DER MA NE E REM DER SEN
OD YAK Sİ NE Nİ ÇAK ET SU Gİ Bİ Ö ZÜN PAK ET

MİH NET LE RE RA ĞİB OL Â SÂ NA E REM DER SEN
YÜ ZÜN YE RE SÜR HAK ET UM MÂ NA E REM DER SEN

SAB RET ME DE EY YÜB OL GAM ÇEK ME DE YÂ KÜB OL
TER KET KU RU DÂ VÂ YI HEM UCB İ LE Rİ YÂ YI

YU SUF Gİ Bİ MAH BÜB OL KE NÂ NA E REM DER SEN
MIS Rİ KO BU SEV DÂ YI SÜB HÂ NÂ E REM DER SEN

DERD-İ HAKK'A TÂLİB OL DERMÂNE EREM DERSEN
MİHNETLERE RÂĞİB OL ÂSÂNA EREM DERSEN

SABRETMEDE EY YÜB OL GAM ÇEKMEDE YÂ KÜB OL
YÜSUF GİBİ MAHBÜB OL KEN'ÂNA EREM DERSEN

OD YAK SİNENİ ÇAK ET SU GİBİ ÖZÜN PAK ET
YÜZÜN YERE SÜR HAK ET UMMÂNA EREM DERSEN

TERK ET KURU DA'VÂYI HEM 'UCB İLE RİYÂYI
MISRÎ KO BU SEVDÂYI SÜBHÂN'A EREM DERSEN

ŞEHNÂZ İLÂHÎ

Usûl : Sofyan

Güfte : İSMÂİL HAKKI BURSEVÎ
Beste : HALİL ÇAY

1. 2.

RAH MEY LE Bİ ZE HER DEM RAH MÂ NÛ RA HİM AL LAH (SAZ) LAH (SAZ)
TEV Fİ Kİ A MEL EY LE GUF RÂ NA MA HAL EY LE

1. 2.

VUR YÂ RE Mİ ZE MER HEM RAH MÂ NÛ RA HİM AL LAH (SAZ) LAH (SAZ)
HER MÜŞ Kİ Lİ HAL EY LE RAH MÂ NÛ RA HİM AL LAH LAH

1. 2.

AŞ KIN LA TE SEL Lİ KİL ZÂ TIN LA TE CEL Lİ KİL (SAZ) KİL (SAZ)
KAH RIN LA Nİ GÂH ET ME Â Sİ LE Rİ AĞ LAT MA MA

1. 2.

İH SÂ Nİ Nİ KÛL Lİ KİL RAH MÂ NÛ RA HİM AL LAH (SAZ) LAH (SAZ)
HAK KI KU LUN İN LET ME RAH MÂ NÛ RA HİM AL LAH LAH

RAHM-EYLE BİZE HER DEM RAHMÂN'Ü RAHİM ALLAH
VUR YÂREMİZE MERHEM RAHMÂN-Ü RAHİM ALLAH
AŞKINLA TESELLİ KİL ZÂTINLA TECELLİ KİL
İHSANINI KÛLLİ KİL RAHMÂN-Ü RAHİM ALLAH

TEVFİK-İ AMEL EYLE GUFRÂNA MAHÂL EYLE
HER MÜŞKİL-İ HAL EYLE RAHMÂN-Ü RAHİM ALLAH
KAHRINLA NİGÂH ETME ÂSİLERİ AĞLATMA
HAKKI KULUN İNLETME RAHMÂN-Ü RAHİM ALLAH

ZÂVİL İLÂHÎ

Usûl : Düyek

Güfte : M. MUHYİDDİN ÜFTÂDE Hz.
Beste : HALİL ÇAY

 DÍ LER İ SEN GÖ NÜL YÂ RÍ DÍ LER İ SEN GÖ NÜL YÂ RÍ
 DÍ LER SEN VUS LA TIN YÂ RÍN DÍ LER SEN VUS LA TIN YÂ RÍN

 KÍ DÂ İM EY LE GEL ZÂ RÍ KÍ DÂ İM EY LE GEL ZÂ RÍ
 EY ÜF TÂ DE BU LA CÂ NIN EY ÜF TÂ DE BU LA CÂ NIN

 FE NÂ YA ER GÖ RÜP VÂ RÍ FE NÂ YA ER GÖ RÜP VÂ RÍ
 GÖ ZE GÖ RÜ NE CÂ NÂ NIN GÖ ZE GÖ RÜ NE CÂ NÂ NIN

 DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ
 DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

 LÂ FÂ İ LE İL LÂ HÛ LÂ FÂ İ LE İL LÂ HÛ
 LÂ FÂ İ LE İL İL LÂ HÛ LÂ FÂ İ LE İL İL LÂ HÛ

 LÂ MEV CÛ DE İL LÂ HÛ LÂ MEV CÛ DE İL LÂ HÛ
 LÂ MEV CÛ DE İL İL LÂ HÛ LÂ MEV CÛ DE İL İL LÂ HÛ

 LÂ İ LÂ HE İL LÂ HÛ LÂ İ LÂ HE İL LÂ HÛ
 LÂ İ LÂ HE HE İL LÂ HÛ LÂ İ LÂ HE İL LÂ HÛ

 DÛN YÂ FÂ NÎ BÂ KÎ HÛ DÛN YÂ FÂ NÎ BÂ KÎ HÛ
 DÛN YÂ FÂ NÎ BÂ KÎ HÛ DÛN YÂ FÂ NÎ BÂ KÎ HÛ

DİLER İSEN GÖNÜL YÂRÎ - KÍ DÂİM EYLE GEL ZÂRÎ KÍ KANLI YAŞ AKIT GÖZDEN - HARÂRETLE ÇIKI SÛZDAN
FENÂYA ER GÖRÜP VÂRÎ - DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ DEME SİZDEN DÛRÛR BİZDEN - DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

DİLERSEN VUSLATIN YÂRİN - EY ÜFTÂDE BULA CÂNIN
GÖZE GÖRÜNE CÂNANIN - DE GEL YÂ HÛ VE YÂ MEN HÛ

EVÇ İLÂHİ

Usûl : Düyek

Güfte : M. MUHYİDDİN ÜFTÂDE Hz.
Beste : HALİL ÇAY

ŞÜ	KÜR	AL	LA	HA	EY	DOST	LAR
Kİ	MÜ'	Mİ	NE	Hİ	DÂ	YET	DİR
U	MA	RİZ	OL	GA	Nİ	AL	LAH
SE	NÂ	LAR	E	DE	RİZ	HAK	KA
GA	RİB	ÜF	TÂ	DE	YE	YÂ	RAB
O	RU	CUN	NÜ	RU	NU	VER	GİL

ŞÜ	KÜR	AL	LA	HA	EY	DOST	LAR
Kİ	MÜ'	Mİ	NE	Hİ	DÂ	YET	DİR
U	MA	RİZ	OL	GA	Nİ	AL	LAH
SE	NÂ	LAR	E	DE	RİZ	HAK	KA
GA	RİB	ÜF	TÂ	DE	YE	YÂ	RAB
O	RU	CUN	NÜ	RU	NU	VER	GİL

E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
CE	MÂ	LİN	GÖS	TE	RE	Bİ	ZE
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
CEM'	İ	EH	Lİ	İ	MÂN	İ	LE
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA

E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
CE	MÂ	LİN	GÖS	TE	RE	Bİ	ZE
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA
CEM'	İ	EH	Lİ	İ	MÂN	İ	LE
E	RİŞ	DİK	O	RUÇ	A	YI	NA

ŞÜKÜR ALLAHA EY DOSTLAR
ERİŞDİK ORUÇ AYINA
Kİ MÜ'MİNE HİDÂYETDİR
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

UMARIZ OL GANÎ ALLAH
CEMÂLİN GÖSTERE BİZE
SENÂ'LAR EDERİZ HAKK'A
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

GARİP ÜFTÂDEYE YÂ RABB
CEM'İ EHL-İ İMÂN İLE
ORUCUN NURUNU VERGİL
ERİŞDİK ORUÇ AYINA

EVÇ İLÂHİ

Usûl : Aksak (Yürük)

Güfte : ZİYÂ BABA
Beste : HALİL ÇAY

NÂ	RI	AŞ	KIN	LA	GAF	LET	TEN
HAK	MU	HAM	MED	MUS	TA	FA	SIN
KE	RE	MÍ	RAB	Bİ	CE	LİL	SİN
Â	Yİ	NE	İ	ZÜL	CE	LÂL	SİN
Â	LEM	LE	RİN	SEN	KÂ	NI	SİN

U	YA	NA	GEL	DİM	YÂ	HA	BİB
PEN	ÇE	İ	Â	Lİ	Â	BÂ	SİN
HAK	İ	LE	ZİK	Rİ	CE	MİL	SİN
NÜ	Rİ	HAK	LA	PÜR	KE	MÂL	SİN
İ	Kİ	Cİ	HAN	SUL	TÂ	NI	SİN

CE	MÂ	Lİ	NİN	MEF	TU	NU	YUM
KAV	Lİ	MUH	TAR	MÜC	TE	BÂ	SİN
MAZ	HA	RI	CÂ	MI	HA	LİL	SİN
MÜR	Şİ	Dİ	ZA	TI	CE	MÂL	SİN
AB	DAL	Zİ	YÂ	NİN	CÂ	NI	SİN

SEY	RÂ	NA	GEL	DİM	YÂ	YÂ	HA	BİB
İH	SÂ	NA	GEL	DİM	YÂ	YÂ	HA	BİB
KUR	BÂ	NA	GEL	DİM	YÂ	YÂ	HA	BİB
DER	MÂ	NA	GEL	DİM	YÂ	YÂ	HA	BİB
A	MÂ	NA	GEL	DİM	YÂ	YÂ	HA	BİB

NÂR-İ AŞKINLA GAFLETTEN
UYANA GELDİM YÂ HABİB
CEMÂLİNİN MEFTUNUYUM
SEYRÂNA GELDİM YÂ HABİB

KEREM-İ RABBİ CELİLSİN
HAK İLE ZİKR-İ CEMİLSİN
MAZHÂR-İ CÂMİ HALİLSİN
KURBANA GELDİM YÂ HABİB

HAK MUHAMMED MUSTAFASIN
PENÇE-İ ÂL-İ ÂBÂSIN
KAVL-İ MUHTAR MÜÇTEBÂSIN
İHSÂNA GELDİM YÂ HABİB

ÂYİNE-İ ZÜLCELÂLSİN
NÜR-İ HAKLA PÜR KEMALSİN
MÜRŞİD-İ ZÂT-İ CEMÂLSİN
DERMÂNA GELDİM YÂ HABİB

ÂLEMLERİN SEN KÂNİSİN
İKİ CİHAN SULTANISIN
ABDAL ZİYANIN CÂNİSİN
AMÂNA GELDİM YÂ HABİB

HİCAZ İLÂHİ

Usûl : Sofyan

Güfte : EŞREFOĞLU RÜMİ
Beste : HALİL ÇAY

HER KİM DER İ SE DÂ İM LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH AL LAH
EN Dİ ŞE Sİ HAK O LA GÖN LÜ NÜR İ LE DO LA AL LAH
ŞU DEM Kİ GÖ ÇE CÂ Nİ LÂ HAVFÜN O LA ŞÂ Nİ AL LAH
VAR EŞ REF OĞ LU RÜ Mİ TER KET ME BU KE LÂ MI AL LAH

HER KİM DER İ SE DÂ İM LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
EN Dİ ŞE Sİ HAK O LA GÖN LÜ NÜR İ LE DO LA
ŞU DEM Kİ GÖ ÇE CÂ Nİ LÂ HAVFÜN O LA ŞÂ Nİ
VAR EŞ REF OĞ LU RÜ Mİ TER KET ME BU KE LÂ MI

GÖN LÜN DE DU RA KÂ İM LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
MAH ŞER DE DE YU GE LE LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
ÇÜ RÜT ME YE HİÇ TE Nİ LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
DE GEL AL ED DE VA MI LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH

GÖN LÜN DE DE RA KÂ İM LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
MAH ŞER DE DE YU GE LE LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
ÇÜ RÜT ME YE HİÇ TE Nİ LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH
DE GEL AL ED DE VA MI LÂ İ LÂ HE İL LÂL LAH

HER KİM DER İSE DAİM
GÖNLÜNDE DURA KÂİM
ENDİŞESİ HAK OLA,
MAHŞERDE DEYU GELE
ŞU DEMKİ GÖÇE CÂNİ
ÇÜRÜTMEME HİÇ TENİ
VAR EŞREFOĞLU RÜMİ
DEGEL ALEDDEVAMI

LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
GÖNLÜ NÜR İLE DOLA
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
LÂ HAVFÜN OLA ŞÂNİ
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
TERKETME BU KELÂMİ
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH

HİCAZ İLÂHİ

Usûl : Aksak Semâi

Güfte : HÂCE MUHAMMED LÜTFİ Hz.
Beste : HALİL ÇAY

HA ÇE ZER KİL KIL SEMT KIR İ HÂ MA Bİ KAL BE BİN EY
1. 2.
KİM SE NİN CÂ NİN İN CİT ME NİN İN CİT ME
GÖ NÜL AZ Mİ Hİ CAZ EY LE Hİ CAZ EY LE
E Sİ Rİ GUR BE Tİ NÂ LAN
YÜ ZÜN TUT HÂ Kİ PÂ Yİ NE
1. 2.
O LAN İN SÂ Nİ İN CİT ME Nİ İN CİT ME
HE MAN AR Zİ Nİ YÂZ EY LE Nİ YÂZ EY LE
FE LEK DE HÂ Sİ Lİ İN SAN
1. 2.
İ SEN BİR CÂ Nİ İN CİT ME Nİ İN CİT ME
GÜ NAH KÂR OL MA FAH Rİ Â
1. 2.
LE Mİ Zİ ŞÂ Nİ İN CİT ME Nİ İN CİT ME

HAZER KIL KIRMA KALBİN KİMSENİN CÂNIN İNCİTME
ESİR-İ GURBET-İ NÂLAN OLAN İNSANI İNCİTME

ÇEKİL SEMT-İ HABİBE EY GÖNÜL AZM-İ HİCÂZ EYLE
YÜZÜN TUT HÂK-İ PÂYİNE HEMAN ARZ-I NİYÂZ EYLE

NE MÜŞKİL HÂCETİN VARSA HEMÂN ARZEYLE ALLAH'E
DER-İ MEVLÂ DURURKEN BAKMA LÜTFİ BAŞKA DERGAHE

FELEKDE HÂSİLİ İNSAN İSEN BİR CÂNI İNCİTME
GÜNAHKAR OLMA FAHR-İ ÂLEM-İ Zİ-ŞÂNI İNCİTME

HİCAZKÂR TEVŞİH

Usûl : Sofyan

Güfte : İSMÂİL HAKKI BURSEVÎ
Beste : HALİL ÇAY

Â LEM LE Rİ NÛR EY LE Dİ

Dİ DÂ RI MU HAM MED

BÛL BÛL LE Rİ ZÂR EY LE Dİ
Â ŞİK LA RA ARZ EY LE Dİ

RÜH SÂ RI MU HAM MED
BÂ ZÂ RI MU HAM HAM HAM MED

AS DÂ FI E ZEL DEN Yİ NE

BİR DÛR Rİ YE Tİ Mİ

ÂLEMLERİ NÛR EYLEDİ DİDÂR-I MUHAMMED
BÛLBÛLLERİ ZÂR EYLEDİ RUHSÂR-I MUHAMMED

ASDÂF-I EZELDEN YİNE BİR DÛRR-İ YETİMİ
ÂŞIKLARA ARZ EYLEDİ BÂZÂRI MUHAMMED

HER BİR GÛLÜNÜN NÂYİHÂSİ ÂLEMİ TUTDU
FERYÂDE GETİRDİ DİL-İ GÛLZÂR-I MUHAMMED

ÛFTADELERE DEST-REST OLDU KEREMİNDEN
HER-BÂR BUDUN EHL-İ DİLE KÂR-I MUHAMMED

ÂCİZLERE HER DEMDE ŞEFÂ-ATLE SENDEDİR
KUDRETLE YAPILDI BELİ DİVÂN-I MUHAMMED

GAM ÇEKME BUGÜN CÛMLE-İ AĞYÂR-I HÛDADAN
HAKKI OLABİLDİNSE EĞER YÂR-I MUHAMMED

HİCAZ ZİRGÜLE İLÂHİ

Usûl : Sofyan

Güfte : Dr. MEHMET GÜLAL
Beste : HALİL ÇAY

BİR UMUT BİR SEVİNÇ DÜŞTÜM YOLLARA
EŞİM DOSTUM İLE VARSAM ORAYA
BASTIĞI YERLERE KURBAN OLMAYA
BİR SELÂM VERMEYE GELDİM RAVZAYA

YANIYORUM AŞKIYLA GÜNLER GECELER
GÖNÜL AŞKIYLA HEP ONU HECELER
DÖNDÜREMEZ BENİ TÜRLÜ ÇİLELER
BİR SELÂM VERMEYE GELDİM RAVZAYA

EK 2
RESİMLERLE HALİL ÇAY

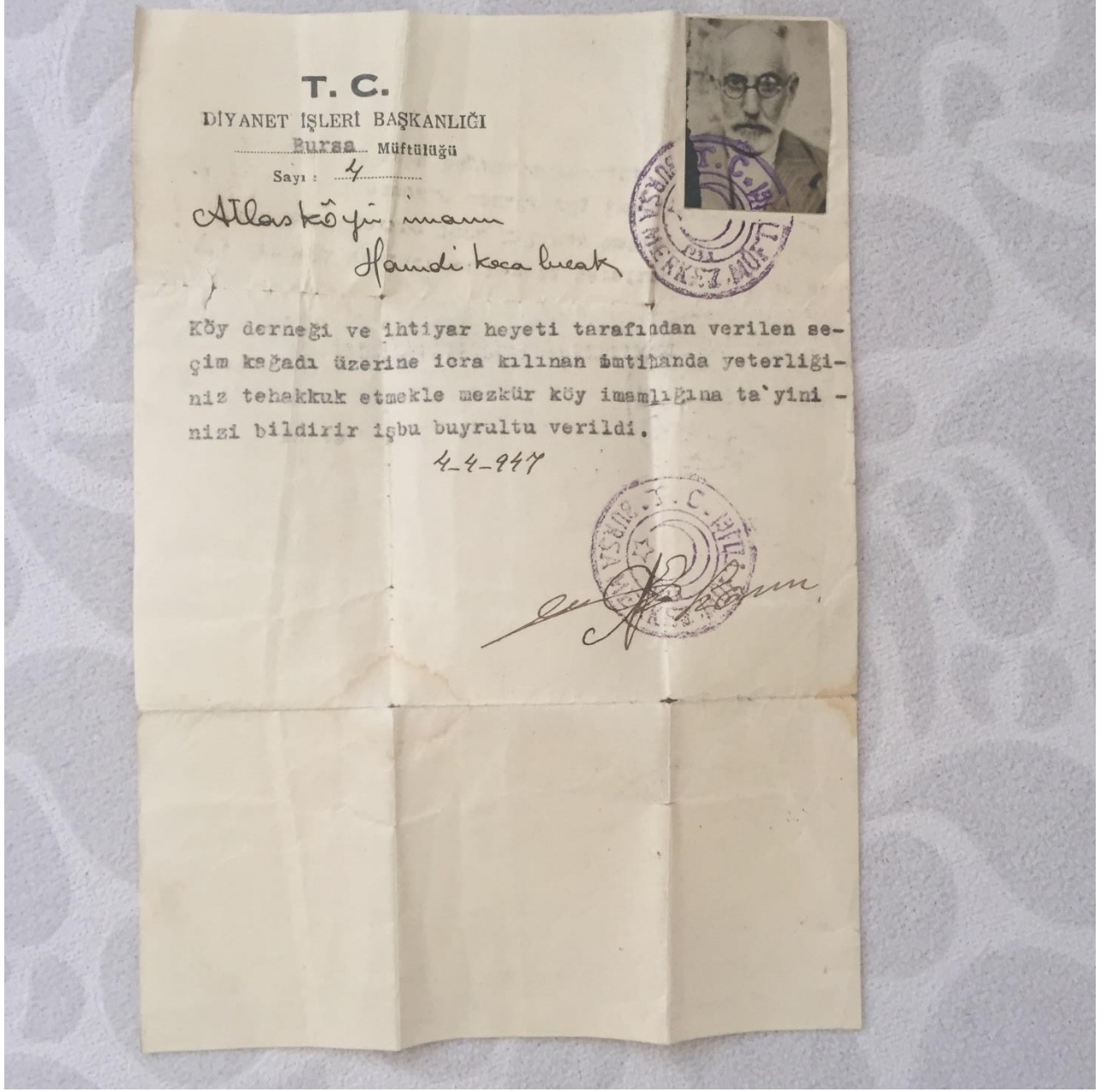
Anne Makbule Çay, Halil Çay, Baba Osman Çay

Soldan sağa; anne Makbule Hanım, Teyze Rahime Günyüz, Hamdi Kocabıçak, Büyük Dayı Halil Hilmi Efendi, Anneanne Şerife Hanım, Küçük Dayı Hacı Ahmet Kocabıçak, Küçük Teyze Esen Günışık

Halil ay'ın büyük dayısı Halil Hilmi Efendi

Halil Çay'ın dedesi Hamdi Kocabıçak'ın Atlas Köyü imamlığına atandığına dair tebliğ belgesi

Hamdi Kocabaçak'ın askerden memleketine döndükten sonra tekrar tabur imamı olarak askere geri çağrıldığına dair tezkere vesikası

Halil ay'ın gençlik yıllarından bir fotoğraf

Mevlîd Sempozyumu, Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi

Solda sağa; Cevdet Şen, Kamil ığdemtepe, Hüsamettin Knktakan, Halil ay

Soldan sağa; Hüseyin Kutsi Sezgin, Halil ay, Mustafa Baki Efe

Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi

Soldan sağa; Mehmet Karadağ, Prof. Dr. M. Emin Ay, Halil Çay, Rüştü Şentürk

Seyyîd Usûl Dergâhında meşk ederken

Seyyîd Usûl Dergâhında icra edilen programlardan bir kare

Seyyid Usûl Dergâhı

Soldan sağa; İlker Cansevdi, Kadir Yavaş, Noyan Bükülen, Prof. Dr. Mustafa Kara, Sadık İmran, Ali Ertürk, Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Halil Çay

Provalardan bir kare

Namazgâh'ta ilk enderûn usulü teravîh namazından bir hatıra

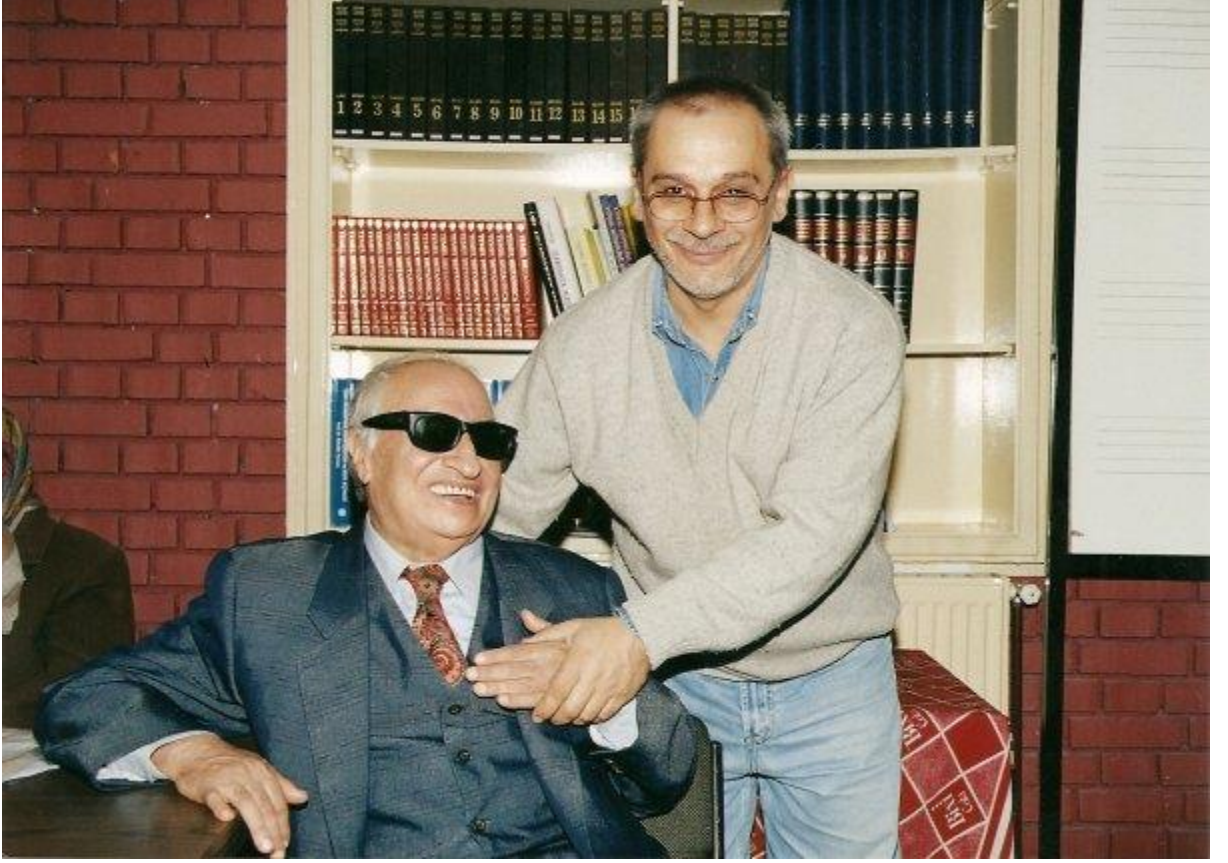
Konser öncesi prova

Sadettin Ökten ile iftar yaparken Halil Çay

Yavuz Bahadıroğlu ile ramazan ayında bir teravih namazı sonrası sohbet ederken

Halil ay ve Kâni Karaca, 2003

Kâni Karaca ile Bursa Devlet Korosu, 2003

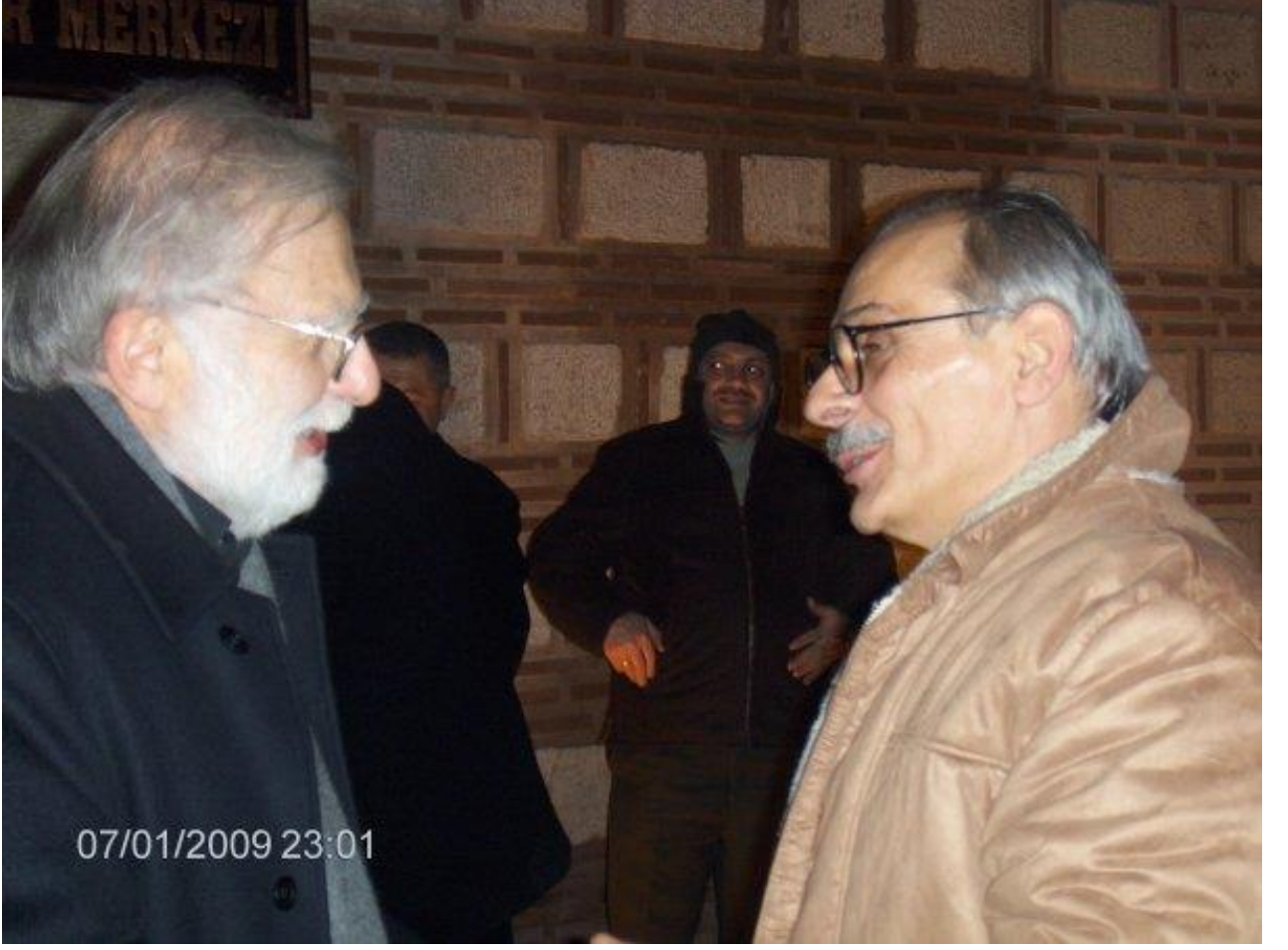
Ömer Faruk Belviranlı, Tayyare Kùltür Merkezi, 2004

Gökdere Medresesi Kültür ve Sanat Merkezi, Meşk-i Zilhicce Konseri, 2009

Merinos Atatürk Kongre ve Kùltür Merkezi, Kutlu Doğum Konseri, 2010

Sadettin Ökten ile sohbet ederken

Halil ay torunları ile Bursa Ulu Camiinde

Konser öncesinden bir hatıra

Soldan sağa; Hâfız Abidin Azar, Enver Aydın, Halil Çay, Murat Topuzoğulları

Prof. Dr. Bilal Kemikli ile bir program öncesinde hasbihâl ederken

Halil Çay'ın kendisinin adına düzenlenmiş olan "Vefa Gecesi"nden bir kare, 29.11.2014